

LUNDS
UNIVERSITET

Barnens bästa och Kronofogden

Barnkonventionens utrymme i svenska domstolars
utmättningsbeslut

Av Ruth Nordenson & Fredrika Persson

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårterminen 2023

Handledare: Anna Lundberg

Examinator: Matthias Baier

Förord

Först och främst vill vi tacka vår handledare Anna Lundberg för stöttning och hejarop genom skrivandets gång, det har varit guld värt.

Vi vill också tacka den kronofogde som ställde upp på intervjun, det var ett mycket givande och spännande samtal som denna uppsats inte hade klarat sig utan.

Tack till våra stöttande familjer och vänner som stått ut med oss hela våren, och extra mycket kärlek till de fyrbenta männen i våra liv som har bidragit med att vi fått luft och faktiskt tagit pauser i skrivandet.

Slutligen vill vi ägna det största tacket till varandra för ett fantastiskt samarbete med många skratt längs vägen.

Lund, Maj 2023

Ruth Nordenson & Fredrika Persson.

Abstract

Ever since the Swedish government incorporated the Convention on the Right of the Child (CRC) into Swedish law January first 2020, changes in how the Swedish lawmen apply the law differently to different situations have been observed. This following essay will furthermore examine how lawmen apply the CRC in regard to foreclosure of housing where children live, and if the convention has somehow changed how the law is applied in those situations. This essay will discuss and compare two similar cases regarding foreclosure of housing with children living there, one before and one after the CRC was incorporated into Swedish law. Both cases appealed against the decision until it reached the Supreme court. It also involves an interview from a senior enforcement officer who is the one in charge of the foreclosures. The process is analysed from the information from the senior enforcement officer, and what information they receive and how it will affect their decisions. Michael Lipskys' street level bureaucracy and the gap problem are used as theoretical standpoints.

The results show that there is not a big difference between the two cases at all, which according to the senior enforcement officer is because the debtor can choose not to share information regarding their family situation. Whereas the courts argue that the reason is lack of legal practice. Furthermore it shows that the bailiffs need more information and legal practice to make more founded decisions.

Nyckelord: barnkonventionen, barnperspektiv, praxis, tolkningsutrymme, utmätning av bostad.

Antal ord: 14 366

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte & frågeställning	5
1.3 Definitioner	6
1.4 Avgränsningar	7
1.4.1 Design	7
2 Bakgrund	8
2.1 Utmätning av bostad	8
2.2 FN:s konvention om barnets rättigheter	9
2.2.1 Barnkonventionens inkorporering i svensk lagstiftning	10
2.3 Utmätning och barnfamiljer	12
2.4 Domslut 2013 och domslut 2021	13
2.5 Tidigare forskning	14
2.5.1 Tolkning och identifiering av barnkonventionen - barns delaktighet, barnperspektiv och barns rättigheter	17
2.5.2 Föräldrar och vuxnas indirekta inverkan på barn	20
2.5.3 Beslutsfattande genom 'norming'	21
3 Metod	22
3.1 Kvalitativ innehållsanalys	22
3.2 Kvalitativ intervju	23
3.2.1 Transkribering	25
3.3 Reliabilitet och validitet	26
3.4 Urval	27
3.5 Forskningsetiska principer och överväganden	27
3.5.1 Etiska överväganden om innehållsanalysen	28
3.5.2 Etiska överväganden inom intervjun	29
4 Teori	31
4.1 Gräsrotsbyråkrater	31
4.2 Gap problem	32
5 Resultat	33
5.1 Resultat analys av domslut	33
5.2 Resultat intervju	34
6 Analys	37
7 Slutsatser	44
7.1 Framtida studier	47
Källförteckning	48

1 Inledning

Hur ser svenska domstolar på barnkonventionen? Syns någon förändring i hur barn tas i beaktande före kontra efter barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning? Följande uppsats undersöker skillnaden på vilket utrymme barnkonventionen ges, genom att jämföra två avslutade mål gällande utmätning av bostad. Utmätningarna har i båda fallen initierats av Kronofogdemyndigheten och gemensamt för båda fallen är att de avser utmätningsärenden av barnfamiljers bostäder. I uppsatsen analyseras vilket utrymme barnperspektivet, och tillhörande begrepp, får i processen från Kronofogdemyndigheten, till tingsrätt, hovrätt och slutligen i Högsta domstolen. En kvalitativ innehållsanalys kommer att presenteras, med fokus på barnets bästa, för att undersöka de olika instansernas bedömningar inklusive underliggande antaganden. Barnets bästa ska enligt praxis tas i beaktande gällande utmätning av bostad där barn är bosatta (Kronofogden 2023d: kap 1:27). I vilka situationer kan utmätning av bostad anses vara försvarbart trots den inverkan utmätning skulle ha på de hemmaboende barnen?

1.1 Problemformulering

Anledningen till det valda ämnet är dels att barnkonventionen nyligen blivit lag och därför ska beaktas, dels att endast ett fall inom ämnet har hunnit gå till Högsta domstolen och skapa praxis. En av de svåraste delarna att tolka inom Sveriges lagar är den gällande rätten eftersom många lagrum har stora tolkningsutrymmen. Extra komplicerad anses barnkonventionen vara att tolka eftersom den är formulerad utifrån ett folkrättsligt dokument, snarare än konkret lagtext, vilket lämnar ett brett spelrum för rättstillämpare (Posner 2014:36). Huruvida inkorporeringen av barnkonventionen faktiskt har visat resultat i domslut som inkluderar barn gällande just utmätning av bostad, och *om* det påverkar, *hur* det påverkar, är viktiga frågor ur ett rättssociologiskt perspektiv. Med avsikt att besvara de frågorna har frågeställningen formulerats utifrån ett rättssociologiskt relevant perspektiv, för att bidra med kunskap inom området och en civilrättsdimension på barnets bästa (Åklagarmyndigheten u.å.).

Med anledning av den rättssociologiska relevansen anser personerna bakom studien att jämföra fallen är av största vikt. För att upptäcka eventuella likheter och skillnader om huruvida synen på barnen förändrats, före respektive efter att implementeringsarbetet hade påbörjats. Denna uppsats undersöker hur barnkonventionen tolkas, och tas i hänsyn till, i samband med utmätning av bostad där barn är bosatta. Med barn i uppsatsen avses personer under 18 år. Mer specifikt kommer borgenärens rätt att få tillbaka skulden från gäldenären att vägas och jämföras mot barnens rätt till trygghet och säker plats.

1.2 Syfte & frågeställning

Syftet med följande uppsats är att kartlägga hur processen från Kronofogdemyndighetens beslut om utmätning av bostad, till slutliga domslutet i Högsta domstolen, tar hänsyn till barnkonventionen i fall där det finns barn i bostaden. Syftet undersöks dels genom att se vilken betydelse barns rättigheter har i svenska domstolar, dels genom identifieringen av hur den praktiska tillämpningen av barnkonventionen fungerar. Kartläggningen genomförs utifrån en jämförande analys av två domslut, en på respektive sida om när barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning, första januari 2020, och genom en kvalitativ intervjustudie (Barnombudsmannen 2021). Intervjudatan inkluderas för att få en djupare förståelse av Kronofogdemyndighetens arbete vid utmätning av bostad. Uppsatsen kommer även identifiera huruvida några ändringar skett för *hur* barnfamiljer utmäts efter att barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning och se om, eller hur, fokuset på barn i utmätningsprocessen har ändrats.

Frågeställningen lyder därmed:

1. Syns det någon skillnad på vilken betydelse barnkonventionen har vid utmätningar, före respektive efter inkorporeringen i svensk lagstiftning skedde och i så fall på vilket sätt?
 - 1.1. Hur påverkas rättslig praxis vid utmätning av bostad inom svenska domstolar respektive Kronofogdemyndigheten av att det finns barn i bostaden?
 - 1.2. På vilket sätt kan redan etablerade normer påverka hur rättstillämpare använder sitt handlingsutrymme i beslut rörande barn?

1.3 Definitioner

Barnets bästa - I frågor där barn påverkas förekommer ofta begreppet 'barnets bästa', vilket härstammar från barnkonventionens tredje artikel. Principen är att barnens rättigheter, vilka är utformade i barnkonventionen, alltid ska tas i beaktande i alla beslut där barn påverkas (Hammarberg 2023:8). När barnens bästa benämns i följande uppsats syftas därmed till artikel tre i barnkonventionen.

Borgenär - En borgenär är den person eller företag som gäldenär (se nedan) är skyldig pengar. Med andra ord, den som lånat ut pengar eller inte fått betalt och därmed gått till KFM, vilka i sin tur fått i uppdrag att kräva ut pengar eller ägodelar av värde för att tillgodose skulden (Kronofogden 2023a).

Gäldenär - En gäldenär är en skuldsatt person. Begreppet gäldenär beskrivs enligt KFM:s definition som den skuldsatte vars egendom utmäts (Kronofogden 2023a). I denna uppsats innefattar gäldenären föräldrarna i respektive fall.

Implementering - Till skillnad från inkorporering av lag, avser implementeringsprocessen själva verkställandet av den nya lagen. Detta innebär att arbetssätten anammas för att se till att de nya metoderna blir verkställda och används på rätt sätt. En implementeringsprocess kan ta lång tid från att beslut fattas tills att metoden används fullt ut (Socialstyrelsen 2012a).

Inkorporering - Att inkorporera en konvention, eller liknande, till lag innebär att hela texten blir nationell lagstiftning. Lagen anpassas alltså inte utifrån en konvention, utan lagtexten blir istället exakt vad konventionen säger (UNICEF 2023a).

Kronofogdemyndigheten - KFM arbetar med att se till att människor i skuld betalar tillbaka dessa skulder. KFM är en statlig myndighet som finns på 32 olika platser i Sverige och personalen består av sakkunniga inom exempelvis juridik och ekonomi (Skatteverket 2023; Kronofogden 2023b).

1.4 Avgränsningar

Denna uppsats grundas i två till synes lika fall gällande utmätning av bostad där barn är inblandade, för att sedan genomföra en kvalitativ innehållsanalys av domsluten från Kronofogdemyndigheten (härefter KFM), vidare till tingsrätten, hovrätten och slutligen Högsta domstolen. Därefter kommer uppsatsen analysera hur respektive instans förhåller sig till barnens ofrivilliga inblandning och barnkonventionen. De två fallen är från olika tidpunkter, där den ena ägde rum 2012-2013, det vill säga innan barnkonventionen inkorporerades i svensk lag den första januari 2020, och den andra ägde rum 2021, det vill säga efter barnkonventionen inkorporerades i svensk lag (Barnombudsmannen 2021). Valet att endast ha två fall baseras på tidsbrist och relevans, eftersom uppsatsens syfte är att mer djupgående analysera hur de olika instanserna förhåller sig till barnkonventionen för att sedan kunna jämföra dem. Domslutet från 2021 är det enda fallet, i skrivande stund, gällande utmätning av bostad där barn är inkluderade som uppgått till Högsta domstolen, vilket gör att urvalet är begränsat. Eftersom båda fallen är så pass lika går det att argumentera att den enda skillnaden är just barnkonventionen och dess inkorporering i svensk lag (se 2.4 Domslut).

Ytterligare en viktig aspekt att nämna är att hur utmätning sker kan skilja sig beroende på om det är en privatperson eller ett företag vars tillgångar ska utmätas (Kronofogden 2023c). Följande uppsats kommer endast fokusera på privatpersoner, eftersom det är privatpersoner som ämnas att utredas i uppsatsen. Avgränsning till att enbart se på utmätning av bostad, och därmed inte se på utmätning av andra tillgångar, har även gjorts.

1.4.1 Design

Processen gällande datainsamlingen har gått till på följande vis: I letandet efter intressanta ämne att undersöka, eftersöktes bland annat ämnen med koppling till barnkonventionen. En av sökningarna genererade en artikel publicerad av Barnombudsmannen, vilken belyste likheterna mellan de två rättsfall som undersöks i denna uppsats (Barnombudsmannen 2021). Där fanns besluten från de olika instanserna bifogade, och genom dem syntes i vilka

tings- och hovrätter de båda fallen behandlats. Personerna bakom studien ringde och mailade respektive instans och begärde ut samtliga offentliga dokument och aktbilagor, vilket bidrog till att analysen kunde genomföras grundligare än om endast besluten från de olika instanserna funnits till förfogande. Av etiska skäl begärdes inga sekreterstämplade dokument ut (se 3.5.1 Etiska överväganden om innehållsanalysen). Sedan summerades dokumenten från respektive instans och jämfördes för att därefter analyseras vidare.

2 Bakgrund

I följande avsnitt presenteras den väsentliga informationen för att förstå sammanhanget till uppsatsen och dess bakgrund. Avsnittet inleds med en förklaring av vad utmätning av bostad innebär. Därefter följer en introduktion till FN:s konvention om barns rättigheter och konventionens roll i svensk lagstiftning samt dess inkorporeringen i svensk lagstiftning. Vidare presenteras utmätning av bostad i förhållande till barnkonventionen och de domslut som utgör grunden till analysen i uppsatsen. Domsluten kommer att presenteras och förklaras separat baserat på den kronologiska ordningen i vilka de behandlats i rättsliga instanser. Därefter ges en förklaring av vad utmätning av bostad, i förhållande till barnfamiljer, innebär i praktiken. Avslutningsvis presenteras relevant tidigare forskning inom ämnesområdet.

2.1 Utmätning av bostad

Utmätning är ett verktyg KFM kan ta till vid avbetalning av skulder. Det finns olika sorters utmätning eftersom de kan utmäta lön, överskott på skattekontot eller egendom, exempelvis en bil eller hus. Dessa pengar går till att betala av skulden (Kronofogden 2023c; 2023d). När gäldenären inte kan betala sina skulder, utreder KFM vilka tillgångar denne har. De tillgångar gäldenären kan exempelvis vara lön, olika former av inkomst och ägodelar av värde. KFM ser till att utmäta tillräckligt för att täcka gäldenärens skuld, och säljer av den utmäta egendomen via auktion eller anbud (Kronofogden 2023c). Om lön utmäts får arbetsgivaren i uppdrag att betala in den överenskomna summan till KFM. Pengarna från arbetsgivaren skickas därefter till den eller de verksamheter gäldenären står i skuld till. För att underlätta för gäldenären och orsaka minst skada har KFM en ordning de utmäter i. För

att utmäta behöver flera omständigheter uppfyllas, exempelvis att egendomen ska tillhöra gäldenären och inte någon annan. Med andra ord kan en hyresrätt ej utmätas eftersom den inte ägs av gäldenären. Ytterligare ett krav på att utmätningen ska kunna rättfärdigas är att den ska ge ett rimligt överskott till gäldenären. Det finns inte fasta siffror gällande minimikravet av överskott som behövs för att rättfärdiga en utmätning eftersom överskottet beror på vad KFM utmäter (Kronofogden 2023c).

KFM:s handbok gällande utmätningar (Kronofogden 2023d: kap 8:394) refererar till Utsökningsbalken, även kallad UB, (1981:774) och handlar om när lös egendom får utmätas. Enligt handboken (4 kap. 17 § UB) får lös egendom utmätas om egendomen kan bevisas tillhöra gäldenären, eller om det inte framgår att egendomen tillhör någon annan (4 kap. 18 §, 24 § UB).

Regeringsformen är en av Sveriges fyra grundlagar och poängterar att rätten till bostad ska säkerställas. Bostad ska säkerställas enligt grundlagen vilket nämns i citatet nedan från regeringsformen, Lag (2010:1408):

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

Enligt regeringsformen visas att människor, inte bara barn, har rätt till bostad (RF 2010:1408). Däremot nämner lagen ingenting gällande vad som händer om dess ekonomiska välfärd gått ned och de inte har råd att bo kvar, vilket kan ses som ett gap problem då det inte är ekonomiskt hållbart att låta folk bo gratis, men inte heller optimalt att vräka någon. Gap problem utvecklas i teorins underrubrik 4.2 Gap problem.

2.2 FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, består av 54 artiklar som sammantaget omfattar barns rättigheter i ett globalt perspektiv. Av dessa artiklar utgör fyra konventionens grundpelare: alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2), barnets bästa ska beaktas vid alla beslut där barn involveras (artikel 3), alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6) och alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den

respekterad (artikel 12) (Rädda barnen 2023; UNICEF 2023b). Konventionen antogs av FN:s generalförsamling 1989 och trädde i kraft den andra september 1990, under världstoppmötet för barn. I samband med framtagandet av barnkonventionen beslutades även om en barnrättskommitté, vilken har i uppgift att övervaka att alla de länder (196 stycken) vilka har ratificerat konventionen också respekterar, skyddar och förverkligar den (UNICEF 2023c). Att ratificera konventionen innebär att en stat förbinder sig till att följa hela konventionen, däremot är ratificeringen inte samma sak som att inkorporera konventionen i nationell lagstiftning i landet. Om konventionen blir folkrättsligt bindande eller implementerad automatiskt beror på vilken rättstradition varje enskild stat har (Ponnert & Sonander 2019:36).

Sverige var ett av de första 20 länderna i FN att ratificera barnkonventionen (Ponnert & Sonander 2019:36), men först 2018 presenterade regeringen en konkret proposition med förslag på inkorporering av barnkonventionen i svensk lagstiftning (Socialdepartementet 2018). Två år tidigare, 2016, presenterade Barnrättighetsutredningen (2013) sitt betänkande förslag, där nödvändiga åtgärder vid en inkorporering presenterades. (Barnrättsutredningen 2013) (Se 2.2.1 Barnkonventionens inkorporering i svensk lagstiftning). Barnkonventionen blev nationell lag den första januari 2020 (UNICEF 2023c). Inte att förglömma är dock att ytterligare åtgärder har skett mellan 1990 och 2016, bland annat har transformering av enskilda artiklar i barnkonventionen skett. Exempelvis utgick omarbetningen av socialtjänstlagen (2001:453) från barnkonventionen (Socialdepartementet 2018:63).

2.2.1 Barnkonventionens inkorporering i svensk lagstiftning

Det huvudsakliga argumentet som presenterades i regeringens proposition från 2018, hänvisar till att en inkorporering skulle ge en tydligare linje för rättstillämpare att följa i mål rörande barn (Socialdepartementet 2018:1). Till grund för propositionen låg den så kallade Barnrättighetsutredningen (2013), vars främsta uppgift var att kartlägga bristerna inom rättstillämpningen av barnkonventionen. Resultatet visar att det, vid tidpunkten, fanns brister i rättstillämpandet, och att redogörelse ofta saknades gällande hur barnets

bästa faktiskt har tagits i beaktande i beslut där barn är involverade (Socialdepartementet 2018:68). Utredningen genomsyrades även av en kartläggning gällande avsaknaden av information om barnkonventionen. I utredningen framgick även att myndigheter på både kommunal och nationell nivå inte hade tillräckliga kunskaper gällande hur de förväntades arbeta och tillämpa konventionen på den gällande rätten. En uppfattning fanns om att verksamheter som egentligen är skyldiga att följa konventionen snarare tolkar barnkonventionen likt ett policy- eller värdegrundsdokument. Bristen på att se på barn som egna rättighetsbärare har även uppmärksammats i utredningen (Socialdepartementet 2018:68-69).

FN:s barnrättskommitté har i uppgift att följa upp att de stater som ratificerat barnkonventionen faktiskt följer den (Barnombudsmannen 2021). De har i en allmän kommentar understrukt att det viktigaste inte är huruvida barnkonventionen inkorporeras eller inte, utan att den följs i praktiken, oavsett om den räknas in i nationell lag eller som folkrätt. Däremot framgår i propositionen att inkorporering av konventionen välkomnas (Socialdepartementet 2018:72-73). Trots att inkorporering inte är något kommittén kräver, presenterar propositionen argument för att barnrättsperspektivet hade fått en större betydelse vid ett verkställande av inkorporering i svensk lagstiftning. Utöver ett verkställande förs det även fram ett argument för att en inkorporering skulle kunna klargöra de otydligheter vilka rättstillämpare upplevt tidigare. Regeringen menar att inkorporering skulle leda till mer tydlighet i och med att rättstillämpare i alla offentliga verksamheter förväntas förhålla sig till barnkonventionen, inte bara i de högsta instanserna (Socialdepartementet 2018:73-76).

Vidare presenterar propositionen en vägledning vid tolkning av barnkonventionen och ska fungera som ett stöd för hur och när barnkonventionen ska tillämpas. Regeringen betonar vikten av att öka kunskapen om tillämpningen av barnkonventionen och att vägledningen bör presenteras, eftersom kunskapen om barnkonventionen samt hur den är ämnad att användas i rättsprocessen faktiskt ska kunna fungera. Regeringen understryker att det kan komma att bli upp till varje myndighet att självständigt ta fram specifika riktlinjer och på egen hand uppdatera tillvägagångssättet för tillämpning av barnkonventionen i de olika

verksamheterna. Ytterligare betonas också att samtliga myndigheter behöver ha förståelse för att tolkningen av barnkonventionen kommer fortsätta utvecklas med tiden och därför finns utrymme för omformulering av tolkningsmaterialet som framkommit (Socialdepartementet 2018:90-91).

Slutligen presenteras eventuella konsekvenser som förslaget skulle kunna innebära, men det understryks att alla eventuella ekonomiska och administrativa konsekvenser inte är betydande (Socialdepartementet 2018:108). Eftersom Sverige är förpliktigad att följa folkrätten poängteras i förslaget att det inte heller blir någon ändring i vilka rättigheter barn i Sverige har, utan att dessa enbart specificeras genom att lagstadgas. Däremot poängteras ännu en gång vikten av att kunskapen om barns rättigheter stärks och att lagändringar gällande barns rättigheter inte kan få några konsekvenser, varken positiva eller negativa, om detta inte görs (Socialdepartementet 2018:109-111).

2.3 Utmätning och barnfamiljer

För att utmätning av bostad ska anses försvarligt krävs att KFM:s värdering av bostaden överstiger 300 000 kronor, vilket beslutades i Högsta domstolen år 1989 och går att finna i NJA 1989 (s.409 I-IV). Juristen Kristian Gustafsson (2019:90) påpekar summan och menar att det existerar ytterst få, om inte några alls, bostadsrätter avsedda barnfamiljer som inte överstiger ett värde på 300 000 kronor.

De undersökta domsluten (se 2.4 Domslut) som den följande innehållsanalysen undersöker, har båda haft ett förhållandevis lågt överskott för att hitta ny bostad. Trots detta har summan ändå ansetts tillräcklig enligt KFM för att kunna genomföra en utmätning av bostäder där det finns hemmavarande barn. Gustafssons rapport publicerades 2019, det vill säga innan barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning. Trots publikationsåret är bristen på förändring noterbar, vilket framgår i nästa avsnitt.

2.4 Domslut 2013 och domslut 2021

Följande avsnitt presenterar de två fall som innehållsanalysen baseras utifrån, vilka benämns 'domslut 2013' och 'domslut 2021' och berör alla beslut som tagits inom respektive instans. Nedan redovisas en övergripelig bild av domsluten, vilka utvecklas mer under rubrik 5 Resultat och 6 Analys.

Domslut 2013 baseras på ett ärende från KFM där ett utmättningsbeslut lagts gällande en fastighet i en svensk tätort, efter en skuld på över 600 000 kronor. Då fastigheten var en delad egendom uppskattades värdet av gäldenärens andel av bostaden uppgå till 70 procent av gäldenärens skulder (Dnr 832 33562-12/583). Den månatliga utmätningen från lönen ansågs inte tillräcklig. Gäldenären överklagade till tingsrätten och hänvisade till tidigare avgöranden där barn varit inblandade och vädjade om att få behålla sin bostad med hänvisning till sin livssituation (Å 2798-12:2). Barnkonventionen nämns i tingsrätten, men avfärdades snabbt och överklagan avslogs, för att sedan överklagas vidare (Se mer djupgående i 5.1 Resultat analys av domslut). I hovrätten framgick att ett av barnen har någon form av sjukdom, vilket inte nämnts i tingsrätten, utan att specificera mer. Gäldenären argumenterade för att barnkonventionen ska beaktas, medan hovrätten menade att tolkningsutrymme inte finns för barnkonventionen i avgörandet, och att utmätning ska ske snarast eftersom skulderna då hade täckts (ÖÅ 1182-13:3). Därmed avslogs överklagandet och KFM:s beslut om utmätning kvarstod. Beslutet överklagades därefter vidare till Högsta domstolen där det framgick att även det andra barnet hade speciella behov, varpå barnkonventionen hänvisades till och ett beslut togs om att utmätningen enbart skulle ske i form av löneutmätning (Ö 2656-13:5-6). Med andra ord fick gäldenären upprättelse i Högsta domstolen och fick därmed behålla bostaden och istället betala av skulden månadsvis.

I domslutet från 2021 beslutade KFM att skulderna var för höga för att mäta ut månadsvis, trots ett utmätningssbelopp på 8 000 kronor i månaden, då skulderna i denna dom översteg 400 000 kronor. KFM ansåg utmätningen rättfärdigad trots gäldenärens argument om de oangelägna omständigheter genomförandet av en utmätning hade orsakat (Dnr KFM

15235-2021:3). En utmätning av bostaden hade inte heller täckt utdelningen till sökandena, det vill säga de olika verksamheterna där gäldenären hade skulder. I tingsrätten argumenterade gäldenären bland annat att huset var skadat och inte lukrativt på bostadsmarknaden trots försök att sälja, parallellt med funktionsnedsättningar hos flertalet barn samt en omöjlighet att hitta bostad i ljuset av antalet betalningsanmärkningar gäldenären hade (Å 2395-21:2-3). Tingsrätten kom till slutsatsen att avslå överklagandet eftersom de ansåg att gäldenärens framförande inte föranledde annan bedömning än den KFM hade gjort (Å 2395-21:3-4). Detta överklagades vidare till hovrätten, där barnkonventionen och barnets bästa togs upp (ÖÅ 2415-21:3-4). Även där ansågs utmätningen försvarbar och proportionerlig trots familjesituationen, och avslogs därmed, trots de månatliga löneutmätningarna (ÖÅ 2415-21:3-4). Därefter överklagades detta till Högsta domstolen där de slutligen tog upp och inkluderade barnkonventionen i dess avgörande, och vägde, till skillnad från tidigare instanser, barnens rätt till trygghet före borgenärens intresse av utmätning. Därav hävdades utmätningen av fastigheten. En del av detta beslut var även på grund av att utmätningens vinst efter skulderna betalats av ansågs för låg för att överstiga barnets rätt till trygghet (Ö 4545-21:4-10). Detta styrks genom att påpeka barnkonventionens nyliga tillkomst till Sveriges lagar (Hammarberg 2023:8; Rädda barnen 2023).

2.5 Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras tidigare forskning om utmätning av bostad och barns rättigheter. Syftet med avsnittet är att kartlägga den nutida forskningen gällande hur det pratas om ett barnperspektiv och barns delaktighet i beslut gällande barn, hur barnkonventionen framställs av forskare och hur normering kan påverka beslutsfattande rättstillämpare.

För att finna relevant litteratur utformades ett sökschema utifrån de valda nyckelorden. Totalt utfördes tio sökningar med olika kombinationer av nyckelorden, i databaserna

EBSCO¹ och LUBsearch². Nedan visas de sökningarna vilka den valda litteraturen valdes från:

Rad 1	barnperspektiv	OR	barnkonventionen	AND		AND	
(AND)	Tillämpning	OR	Tolkning	OR	Beslut	OR	Hänsyn
Krav	Peer-reviewed, svenska/engelska						
Antal träffar	8						

Rad 1	Barnkonventionen						
(AND)	Tolkning	OR	Delaktighet				
Krav	Peer-reviewed						
Antal träffar	4						

Rad 1	Barns delaktighet						
(AND)	“Barns rättigheter”	OR	familjerätt				
Krav	Peer-reviewed						
Antal träffar	13						

¹ EBSCO är en ledande leverantör av forskningsdatabaser. Där går det att välja vilken databas man vill söka inom, eller om man vill söka brett inom alla databaser. För att få tillgång till detta krävs inlogg via ett universitet.

² LUBsearch är en subkategori till EBSCO där all forskning som är publicerad via Lunds universitet finns. Dvs Lunds universitets egna bibliotek att söka inom. Även här krävs inlogg via universitetet för att få tillgång till materialet.

Rad 1	Child rights						
(AND)	foreclosure						
Krav	Peer-reviewed, engelska						
Antal träffar	20						
År	2015-2023						

Resterande sex sökningar visas inte ovan eftersom de i slutändan inte resulterade i artiklar som inkluderas i avsnittet. För att säkerställa att endast relevant litteratur identifierades, sattes kravet 'peer reviewed' för samtliga träffar. Sökningarna med svenska sökord inkluderade inga språkbegränsningar, det vill säga att inga specifika språk valdes bort eftersom dessa automatiskt enbart genererade resultat på svenska. De engelska sökorden hade språkbegränsningar till engelska och svenska, eftersom det är de språk personerna bakom studien behärskar på vetenskaplig nivå. Ursprungstanken i sökningarna var att begränsa alla sökningar till åren 2015 och framåt, däremot visade det sig inte vara nödvändigt på de svenska sökningarna, vilka enbart genererade träffar från 2019 och framåt. Sökningarna på engelska begränsades till 2015 och framåt där det ansågs nödvändigt för att kunna sälla bland träffarna. Däremot används en källa från 2014, vilket beror på att den valdes utifrån relevans och inte tidsspän, samt att den inte hittades via någon av de nämnda databaserna.

Tabellerna ovan visar inte hur tre av de valda texterna hittades, vilket beror på att dessa inte hittades genom konkreta sökningar. En artikel hittades genom en rekommendation av en professor vid Lunds universitet, en källa är existerande kurslitteratur från en föregående kurs en av personerna bakom studien har studerat och den tredje källan hittades av ett sammanträffande vid en sökning i databasen Scopus³ när antalet citeringar på en annan text skulle identifieras. I slutändan valdes åtta källor ut, fem från de genomförda sökningarna och de ytterligare tre beskrivna ovan.

³ Scopus är en abstrakt- och citeringsdatabas använd för att se antalet citeringar en artikel eller dylikt har.

För att ge en överskådlig bild av den valda litteraturen har all övergriplig information sammanställts. Författarna som kommer att presenteras är Bergnehr (2019), Collins och Berg (2019), Collins, Anthony, Taylor och Rothstein (2018), Kjellbom och Lundberg (2018), Lago och Elvstrand (2022), Masur och Posner (2019), Posner (2014) och Wågby Gräfe (2022). Texterna tillhörande den tidigare forskningen är publicerade mellan åren 2014 och 2022, dock har en tydlig majoritet (sju stycken) publicerats under de senaste fem åren, det vill säga mellan 2018 och 2022. Geografiskt har de valda källorna en spridning inom Sverige (4) och USA (4). Ursprungsland var inget kriterium i sökandet efter litteratur utan är därför enbart ett slumpmässigt resultat baserat på vilka språk personerna bakom studien behärskar och de mest relevanta texterna för studiens samt avsnittets syfte. Texterna skrivna av Bergnehr (2019) och Posner (2014) klassas som toppciterade eftersom de har över 50 citationer.

2.5.1 Tolkning och identifiering av barnkonventionen - barns delaktighet, barnperspektiv och barns rättigheter

För att kunna besvara studiens syfte och frågeställningar ligger förståelsen för vad ett barnperspektiv, och tillhörande begrepp såsom barns rättigheter och barns påverkan, till stor grund. Disa Bergnehr (2019) är psykoterapeut och forskare som i sin artikel diskuterar vikten av att inte bara använda begreppen barnperspektiv och barns perspektiv, utan att faktiskt förstå *vad* de nämnda begreppen betyder. De ovan nämnda begreppens innebörd har vuxit avsevärt sedan 1980-talet, det vill säga strax före det att Sverige ratificerade barnkonventionen år 1990. Däremot förklaras innebörden av begreppen ytterst sällan, vilket författaren menar kan bero på att en distinkt förklaring fortfarande inte går att finna. Vem som bestämmer vad ett barns perspektiv är, framgår inte tydligt (Bergnehr 2019:50, 58-59).

Problematikeringen med att se barn som maktlösa diskuteras av både docenten Lina Lago och professorn Helene Elvstrand (2022:26) samt av Bergnehr (2019:58-59), i förhållande till barns delaktighet i forskning gällande barn. Författarna menar att vuxna positionerar barn underordnade vuxna (Lago & Elvstrand 2022:26), när relationen egentligen borde bygga på ett samspel mellan barn och vuxna (Lago & Elvstrand 2022:27). För att förstå

barns röster, och därifrån kunna förstå barns perspektiv, krävs därför att barns delaktighet inte bara tas i beräkning när vuxna ber om den (Wågby Gräfe 2022:193).

Hur barn framställs av vuxna kopplas vidare till inställningen att se på barn likt egna aktörer, vilket på olika sätt diskuteras av Bergnehr (2019), socionomen och doktorn i socialt arbete Angelica Wågby Gräfe (2022) samt Lago och Elvstrand (2022). Utgångspunkten i Bergnehrs (2019:50) undersökning är att se på barn som sociala aktörer, vilket syftar till att de både påverkar och påverkas av sin omgivning (Bergnehr 2019:56), samt att de, likaså vuxna, är i en sårbar beroendeställning av sina sociala relationer (Bergnehr 2019:57). Lago och Elvstrand (2022:27) belyser att vuxna och barn är aktörer beroende av varandra, likt Wågby Gräfes (2022:182) sätt att belysa att människans mognad inte ska vara avgörande i vilken nivå de ska beaktas som aktörer. Detta tar i sin tur ifrån vuxna rätten att försumma barnens rätt till att vara sina egna aktörer (Wågby Gräfe 2022:182), men att aktörer är kontextuellt och därmed individuellt (Wågby Gräfe 2022:178).

Bergnehr (2019:58) och Wågby Gräfe (2022:178) menar båda att barns rättigheter och ett barnperspektiv har blivit normativt, vilket i sin tur leder till att begreppet inte kontextualiseras såsom hade varit nödvändigt (2022:178; 2019:58-59). Med stöd i den uppfattningen menar Wågby Gräfe (2022:178) vidare att säkerställandet av en god tillämpning av barnkonventionen har hamnat i skymundan för symbolvärdet vilket försöker påvisas genom inkorporeringen i svensk lagstiftning (Wågby Gräfe 2022:178). Även advokaten Eric A. Posner (2014:36) poängterar svårigheter med tillämpning av barnkonventionen. Författaren rör ämnet i en folkrättslig kontext och hävdar att barnkonventionen innehåller många otydliga formuleringar, vilket öppnar upp ett för stort tolkningsutrymme för rättstillämpare att använda sig av (Posner 2014:36).

Barnkonventionens tolfte artikel:

Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad (UNICEF 2023b).

belyses av Posner (2014:36), Wågby Gräfe (2022:177-178), Lago och Elvstrand (2022:25) samt Bergnehr (2019:54) och kan också anses vara den artikel av störst aktualitet för syftet denna uppsats undersöker. Problemet med barnkonventionen, menar Lago och Elvstrand (2022:27) är att barns rätt till delaktighet i beslut gällande dem ofta kolliderar med konventionens artiklar gällande barns rätt till skydd och barnets bästa. Detta kopplas till vuxenperspektivet eftersom det slutligen är vuxnas beslut som avgör rättigheterna, istället för att låta barn delta i frågor där sannolikheten är hög att de själva har en uppfattning om frågorna (Lago & Elvstrand 2022:27). Vidare går detta att koppla till Wågby Gräfe (2022:195) eftersom författaren poängterar att det egentligen inte finns ett problem i implementeringen av barnkonventionen, utan snarare att de existerande policydokumenten hamnar i skymundan av redan etablerade normer gällande bemötandet av barns delaktighet (2022:195).

Slutligen placeras även universitetslektorn Pia Kjellbom och professorn i rättssociologi Anna Lundbergs (2018) studie av ett rättsfall, vilket gick till Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) under samma rubrik. Fallet gällde rätten till stöd från socialtjänsten för den som saknar formellt uppehållstillstånd (Kjellbom & Lundberg 2018:40). Artikeln belyser faktumet att rätten strävar efter att vara lätt att förstå och tillämpa, men att så ofta inte är fallet eftersom rätten inte bara är *en*, utan ofta ska balansera mellan flera existerande lagrum och rättsområden samtidigt. Författarna påpekar också att mycket forskning inom det rättssociologiska fältet ofta utgår från en kritisk synvinkel om den existerande lagen, med anledning av att lagen i sig kan tendera att ställa sig emot marginaliserade grupper i samhället. Därav ämnar artikeln bland annat att belysa vilka konsekvenser snedvridningar av rätten kan föra med sig på individens rätt till sociala rättigheter (Kjellbom & Lundberg 2018:43-44). Analysen av HFD:s domslut visar att barnkonventionen inte togs i beaktande, trots att tre av fyra berörda i domen var barn, vilket författarna menar tyder på att domstolen inte anser barnkonventionen relevant nog (Kjellbom & Lundberg 2018:62). Kjellbom och Lundberg (2018:41) baserar sin text på teorier från de Sousa Santos, vilka ser på rätten likt en slags karta. Internationella konventioner gällande mänskliga rättigheter placeras där inom kategorin 'lågskaliga kartor', vilket innebär att tolkningsutrymmet är stort och att det finns en hög nivå av abstraktion inom regelverket, vilket spelar stor roll i

den faktiska rättstillämpningen på så vis att det försvagar skyddet (Kjellbom & Lundberg 2018:46).

2.5.2 Föräldrar och vuxnas indirekta inverkan på barn

Nedan presenteras den litteratur vars fokus ligger djupare på hur barn kan påverkas negativt av situationer de själva inte har varit med och skapat, samt hur vuxnas beteende kan ligga till grund för vad som sedan blir barnens problem. Professorn Cyleste C. Collins, och assisterande professorn Kristen A. Berg (2019) samt Cyleste C. Collins, assisterande forskningsprofessorn Elizabeth Anthony, socionomen Debbie Taylor och rektorn David Rothstein (2018) har studerat utmätning i en amerikansk kontext utifrån barnfamiljers perspektiv på hur processen påverkar familjen. Båda artiklarna poängterar att hemmet är en viktig punkt för barnfamiljer, med en djupare betydelse än enbart ett hus. Att tvingas flytta från sitt hem kan innebära en rubbning i såväl mentala aspekter, exempelvis självkänsla, stabilitet och minnets betydelse, men även mer fysiska aspekter rörande familjestrukturer i form av oregelbundna schema, ändrade rutiner och i vissa fall skilsmässor (Collins et al. 2018:18 & 21-22; Collins & Berg 2019:1833). I samband med detta har negativa konsekvenser identifierats hos de barn vars familjer riskerar att eller har utsatts för utmätning. Collins och Bergs (2019:1834) studie visar att barn i en utmätningsprocess har uppvisat ett mer våldsamt beteende, och uttryckt känslor av otillräcklighet samt förlust, utöver uppfattningen om att de är en ekonomisk börda för sina föräldrar.

Författarna lyfter även aspekten med barnens skolgång och menar att en stor negativ konsekvens av att få sitt hem utmätt och därmed behöva flytta är det abrupta bytet av skola (Collins & Berg 2019:1833). Även Collins et al. (2018:17) visar att barns mentala hälsa kan påverkas, att mer utåtagerande beteende har kunnat identifieras och att skolgången påverkas negativt (Collins et al. 2018:17). Just den negativa påverkan på barnens skolgång uppges ligga till stor grund för föräldrar att kämpa extra hårt för att få behålla sina hem (Collins et al. 2018:21).

Wågby Gräfe (2022) tar avstamp i tvister inom vårdnad, boende och umgänge (VBU), men har trots detta relevanta applicerbara infallsvinklar i frågor rörande utmätning av bostad. Författaren pekar på särskilda situationer där olika världar möts, vilket exempelvis kan vara krocken mellan barnets värld och den juridiska vuxenvärlden, det sociala arbetets värld eller familjevärlden. I sådana situationer är det vanligt att vuxenvärlden tar över eftersom frågorna i grunden rör de vuxna, trots att barnet påverkas, vilket i sin tur kan ha inverkan på barnets sociala sammanhang och dess relationer (Wågby Gräfe 2022:180-181).

2.5.3 Beslutsfattande genom 'norming'

Eftersom uppsatsen ämnar att identifiera vilka bakomliggande faktorer till beslutsfattande som kan finnas inom olika myndigheter och instanser, och hur dessa möjligen kan genomtränga lagen på arbetsplatser, vilka arbetar med rättslig praxis, kommer professorn i juridik Jonathan Masur och Eric A. Posner (2019) presenteras. Inledningsvis menar Masur och Posner (2019:1384) att frågan om hur statliga myndigheter *bör* agera har tagit över frågan om *hur* de faktiskt agerar. Väldigt lite forskning finns gällande hur de arbetar, och ännu mindre forskning som visar var besluten kommer ifrån. Det vill säga hur processen innan ett beslut fattas går till och vilka riktlinjer de har, vilka stödjer hur strikt ett beslut förväntas vara (Masur & Posner 2019:1384-1385). Författarna har tagit fram ett begrepp de kallar för 'norming', vilket syftar till ett sätt för myndigheter eller organisationer att reglera arbetet. Norming innebär att de utförda handlingarna ofta härstammar från redan existerande intern praxis, snarare än externa faktorer, vilket därför kan fungera likt en form av genväg i beslutsfattande (Masur & Posner:1393 & 1396). Trots att artikelns huvudfokus är administrativ lag tas rättssalar upp som ett exempel på en arena där norming ofta förekommer, framförallt i beslut där en riktig grund att stå på saknas mer än tidigare beslut inom samma område (Masur & Posner 2019:1424-1425). Viktigt att tillägga är att det finns både fördelar och begränsningar med att använda norming i en rättegång. Den positiva aspekten är att norming kan skapa nya vägar och öppningar i frågor vilka inte diskuterats tidigare, däremot finns en stor risk för att rättstillämpare, återigen, använder norming likt en genväg utan att egentligen reflektera över vilka beslut som fattas och varför (Masur & Posner 2019:1428).

3 Metod

Följande kapitel avser att beskriva metoderna som använts för att undersöka den insamlade informationen som framkommer i domsluten. Först beskrivs en kvalitativ innehållsanalys som används som ett verktyg för att analysera texterna. Därefter följer ett stycke om hur tillvägagångssättet för insamlingen av information gick till i form av en kvalitativ semistrukturerad intervju, där även val av intervjuperson diskuteras (Bryman 2018:260).

3.1 Kvalitativ innehållsanalys

En av de valda metoderna för undersökningen är kvalitativ (etnografisk) innehållsanalys eftersom ett intresse finns, inte bara för att se på existerande innehåll, utan även avsaknaden av visst innehåll. Framförallt undersöks hur barnkonventionen benämns, eller avsaknaden av benämning av barnkonventionen, i de olika instanserna (Bryman 2018:359, 677). En kvalitativ innehållsanalys är en metod för att undersöka dokument där största vikt läggs på uppbyggnaden av meningar inom dokumenten, och granskning av meningarna och dess betydelse och förståelse de har i kontexten (Bryman 2018:359, 677). Ambitionen när en innehållsanalys används som ett tekniskt verktyg vid analys av just dokument och texter är att förklara innehållet på ett systematiskt sätt, så att den blir replikerbar (Bryman 2018:359). En innehållsanalys ämnar att analysera olika former av dokument eller texter för att kunna kvantifiera innehållet i dokumenten. Kvantifieringen görs genom att utgå ifrån förutbestämda kategorier (Bryman 2018:359). Genom intervjun ges fördjupad information om KFM:s syn på hur barnkonventionen appliceras eller inte i deras arbete. Därefter kommer protokoll och relevanta samt offentliga aktbilagor analyseras, för att kartlägga var barnkonventionen och barnen omnämns, samt vad respektive instanser gör och eller säger angående ämnet (Bryman 2018:358). Innehållsanalysen ämnar att besvara den huvudsakliga frågeställningen eftersom innehållsanalysen analyserar texten som finns i domsluten, och genom det se vilket utrymme barnkonventionen fick i respektive instanser i de två fallen. Innehållsanalysen ämnar även att besvara frågeställning 1.2 eftersom den

undersöker hur rättstillämpare inom domstolarna använder sitt handlingsutrymme i förhållande till redan etablerade normer.

Viktigt förtydligande är att den kvalitativa innehållsanalysen totalt behandlar åtta olika mål, det vill säga fyra stycken från 2012 och 2013 med samma gäldenär och fyra stycken från 2021 med samma gäldenär. I presentationen av de olika målen och i resultatdelen, slås dock samtliga mål tillhörande samma gäldenär ihop och benämns 'domslut 2013' respektive 'domslut 2021'. Anledningen till sammansättningen är att syftet med uppsatsen är att undersöka hur processen fram till de slutgiltiga domarna sett ut, snarare än att djupdyka i varje mål individuellt. Ytterligare en anledning till sammanställandet av de olika målen grundas i uppsatsens huvudfrågeställning, vilken undersöker huruvida skillnader syns före respektive efter barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning, snarare än detaljerat om målen i sig. Slutligen innebär detta att personerna bakom studien är medvetna om att det är åtta olika mål men av ovan anledning valt att gruppera målen och benämna dem som två.

Innehållsanalysen ämnar att bidra med översiktliga svar på samtliga frågor som ingår i frågeställningen. Dessa svar kommer sedan kompletteras med mer djupgående aspekter genom uppsatsens andra metod, det vill säga den genomförda intervjun. Tillvägagångssättet för intervjun presenteras i nästkommande avsnitt.

3.2 Kvalitativ intervju

Intervjun ägde rum på KFM i en stad belägen i södra Sverige med en intervjuperson vars titel är kronofogde, vilket innebär att intervjupersonen har en juristutbildning och är tingsmeriterad, det vill säga har avverkat en notarietjänst på två år. Intervjun skedde i ett mindre konferensrum där dörren gick att stänga för att eliminera störande ljud (Bryman 2018:566, 580). Platsen för intervjun valdes av intervjupersonen. Val av respondent diskuteras närmare under 3.4 Urval.

Intervjun var en flexibel, även kallad kvalitativ semistrukturerad, intervju (Bryman 2018:260), vilken genomfördes med hjälp av en intervjuguide. En intervjuguide innebär att det fanns punkter, förutbestämda och strukturerade frågor i en viss ordning (Bryman 2018:260). Frågorna valdes utifrån relevans och med syfte att få bakgrundsinformation om hur utmätningar går till från den första instansen vilka får utmätningen i uppdrag. En frågeguide utformades (Bryman 2018:266), och bestod först och främst av lite mer stängda frågor för att sätta en baslinje angående intervjupersonens yrke och dess roll. Därefter öppnades samtalet upp för bredare frågor för att få längre svar där intervjupersonen hade möjlighet att inkludera vad intervjupersonen ansåg vara relevant och intressant för frågan och syftet (Bryman 2018:266-277). Slutligen lämnades utrymme för följdfrågor kopplat till vad intervjupersonen svarade. Vid en semistrukturerad intervju är det även viktigt att lämna utrymme till intervjupersonens tolkningar, detta kan tyda på att vissa frågor är av större vikt än andra för intervjupersonen, vilket gör att det är av högsta vikt att ge dem möjlighet att utveckla vad de finner relevant (Bryman 2018:273). Viktigt att poängtera är att trots att en intervjuguide kan ge utrymme för tolkning och egna inslag, måste intervjun fortfarande kunna leda till identifiering av teman och specificering av undersökningsfokuset (Bryman 2018:563).

Intervjun ämnade att besvara frågeställning 1.1 genom att intervjupersonen redovisade hur den rättsliga praxisen påverkade KFM:s handlingsutrymme i utmätningens mål där barn finns i bostaden. Intervjun bidrog även med djupare förståelse på den huvudsakliga frågeställningen (1) eftersom intervjupersonen redogjorde för hur barnkonventionen har påverkat myndighetens arbete och vilka ändringar som skett i arbetet sedan barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning. Slutligen bidrog även intervjun med indirekta svar på intervjupersonens uppfattning om redan etablerade normer hos myndigheten (1.2).

Intervjun dokumenterades genom inspelning via mobiltelefon och anteckningar för hand. Ljudfilen raderas så fort uppsatsen examinerats. Anledningen till att intervjun spelades in är dels för att inte gå miste om någon information, dels för att minska risken för missförstånd genom att minnas hur intervjupersonen svarade. Att spela in intervjuer är

även fördelaktigt eftersom detta ger intervjuaren mer utrymme till att lyssna och ta in vad som sägs, vilket ger möjlighet till att komma på relevanta följdfrågor snarare än att fästa fokus vid att hinna med att anteckna allting (Bryman 2018:577-578). Innan ljudinspelningen startades fick intervjupersonen information om tillvägagångssättet och de etiska riktlinjer intervjun följde, vilka går att finna under rubrik 3.5.2 Etiska överväganden inom intervjun. Godkännande till ljudinspelning gavs även innan inspelningen började.

Ett problem som kan framkomma är bristen på antal intervjupersoner. Det hade kunnat vara av värde att ha intervjuat en kronoinspektör eftersom de utför utmätningarna utöver en kronofogde som endast överser dem utan att själv delta i själva utmätningarna. Möjligheten fanns att intervjuas fler inom KFM, men eftersom svaren från den första intervjun uppfyllde den mängd teoretiskt mättnad som efterfrågades anses det rättfärdigt att begränsa intervjuerna till endast en (Bryman 2018:501, 688). Däremot är det viktigt att nämna att ytterligare teoretisk mättnad hade varit möjlig att nå, men på grund av omfång och tidsbegränsning, begränsades möjligheten till vidare insamling av data.

3.2.1 Transkribering

Efter intervjun transkriberades samtalet⁴. Hur noggrant en transkribering görs beror på vad syftet med intervjun har varit (Lindstedt 2019:228). I intervjun i denna uppsats var inte syftet att ha ett språkvetenskapligt fokus, utan det huvudsakliga fokuset låg på *vad* som sades och inte *hur* det sades (Bryman 2018:577-582). Därför transkriberades all text för att få den övergripande bilden av vad som framgick i tal och få ned det på papper, där felord och dylikt togs bort, för att få fram budskapet mer explicit. Ursprungstanken innan intervjun och transkriberingen skedde var att transkriberingen skulle ske på två sätt, för att förhindra missuppfattningar, eftersom småljud och nickanden kan samarbeta med vad som sägs för att förtydliga poängen. En sådan typ av transkribering kan vara fördelaktig för att inte missa tolkningar av det som sägs om intervjupersonen tenderar att uttrycka mycket genom rörelser, hummande, skratt, småord eller liknande (Lindstedt 2019:228). Etnologen Barbro Klein (1990) beskriver transkribering som ett stöd i processen (1990:41) och

⁴ Den renskrivna transkriberingen finns i fullo hos författarna och finns att få vid efterfrågan.

menar att transkribering är en analytisk akt, det vill säga att all den skrivna texten fungerar som ett verktyg till den kommande analysen. Likt professorn Inger Lindstedt (2019) pekar Klein (1990:48) på vikten att hålla sig nära originalmaterialet i transkriberingen, men samtidigt på tillåtelsen att faktiskt ta bort onödiga ljud, exempelvis mumlanden (Klein 1990:48; Bryman 2018:577-580). När intervjun var genomförd togs beslutet att transkribera enbart vad som sades eftersom intervjupersonen i detta fall var tydlig med informationen och uttryckte den verbalt snarare än genom ansiktsuttryck eller hummanden.

3.3 Reliabilitet och validitet

Validitet är ett begrepp vilket används för att se till att det som avses att mätas, faktiskt mäts (Bryman 2018:89-90, 209-210). Validitet kan delas in i extern och intern validitet, där den interna validiteten fokuserar på huruvida begrepp och den operationella definitionen stämmer överens, något som kan undersökas utan att samla in empirisk data (Bryman 2018:89-90). Den interna validiteten är extra relevant för denna uppsats eftersom uppsatsen endast analyserar två domslut och därmed inte innehåller empiriskt insamlad data. Validitetens andra del är den externa validiteten, vilken mäter huruvida mätvärdet som samlas in från den operationella definitionen överensstämmer med verkligheten, något som även det styrker uppsatsen (Bryman 2018:89-90, 209-210).

Reliabilitet däremot är ett begrepp vilket istället avser säkerställa att en mätning ger trovärdiga och tillförlitliga utslag (Bryman 2018:207-209). Med andra ord ser detta till att mätningen är bra nog och strukturellt utformad, så att andra oberoende utredare skulle komma till samma slutsats om de skulle undersöka samma sak. För att säkerställa reliabiliteten i denna uppsats finns ett avsnitt med tidigare forskning och ett detaljerat sökschema (se 2.5 Tidigare forskning), för att denna studie ska säkerställa replikerbarhet för att kunna få fram samma resultat (Bryman 2018:89).

3.4 Urval

Urvalet som har gjorts gällande domslut presenteras främst under 1.3 Avgränsningar, medan urvalsmetod till intervjun presenteras i detta kapitel. I kvalitativ forskning ligger ofta fokuset på ett målstyrt urval, där syfte och forskningsfrågor har hög relevans i själva genomförandet av urvalet (Bryman 2018:495). I denna uppsats har en intervju genomförts. Anledningen till att enbart en person intervjuades var att syftet med intervjun enbart var att få en djupare förståelse för hur KFM arbetar med utmätning av bostad och inte hur olika kronofogdar eller kronoinspektörer upplever sina arbetsuppgifter eller liknande. Intervjupersonen hittades och valdes genom ett sorts slumpmässigt urval som bestod av flertalet vidarekopplingar från KFM:s växel. Beslutet togs att endast intervju en person och inte genomföra en gruppintervju, dels med grund i att det finns såpass få kronofogdar i Sverige, dels att det ansågs av vikt att låta intervjupersonen tala fritt utan att behöva ta hänsyn till kollegor eller påverkas av deras åsikter. Grunden till urvalets storlek är vilken teoretisk mättnad intervjun ämnar att uppnå (Bryman 2018:501, 688). Teoretisk mättnad innebär att inga nya teoretiska insikter kan komma genom att utföra fler intervjuer eller samla in ny data (Bryman 2018:501). Den önskvärda mättnaden växer ofta fram under arbetets gång, där exempelvis en intervju med en person kan leda till ett ökat intresse för att även intervju en annan med ett annat perspektiv (Bryman 2018:506). I sökandet av information ledde urvalet av dokument fram till slutsatsen om att teoretisk mättnad inte kunde uppnås utan att också inkludera en intervju.

Gällande domsluten kan det anses bristfälligt att endast utvärdera två stycken. Däremot rättfärdigas detta av syftet, vilket ämnar att jämföra hur barn och barnkonventionen benämndes i domsluten före respektive efter att barnkonventionen blev inkorporerad i svensk lag. Antalet fall som överklagats till Högsta domstolen sedan inkorporeringen är så pass begränsat att endast ett fall existerar, vilket också är fallet som analyseras i uppsatsen.

3.5 Forskningsetiska principer och överväganden

Enligt forskningsetiska principer ska anonymitet framförallt säkerställas (Denscombe 2017:433-459). Forskningsetiken har fyra huvudprinciper vilka innebär att deltagarens

intresse skyddas. Forskningsetiken ska garantera att deltagandet är frivilligt och baseras på ett informerat samtycke, att det följs med vetenskaplig integritet och den nationella lagstiftningen (Denscombe 2017:438). Detta delas därmed in i två underrubriker för att visa olikheterna i hur etiska principer framkommer och uttrycks beroende på de olika metoderna som använts.

3.5.1 Etiska överväganden om innehållsanalysen

Enligt OSL 34 kap §1 sekretesslag (SFS 2009:400) får inte handlingar delas ut från KFM förutsatt att fallen inte har gått vidare till högre instanser. Eftersom dessa fall överklagats är de att anse som allmänna handlingar och det kan därmed anses etiskt försvarbart att inkludera dem i denna uppsats. Därför har valet gjorts att presentera målnumren till respektive instans för alla mål, och eftersom uppsatsen endast analyserat offentligt material anses offentliggörandet av målnumren försvarbart.

Namnen på gäldenärerna i domsluten benämns inte i löpande text av respekt för de berörda, utöver det befintliga integritetsskyddet (Kommittédirektiv 2004:51; Europakonventionen art. 8), men går att kolla upp från respektive instanser utifrån de utskrivna målnumrena. Gäldenärerna har inte heller kunnat samtycka huruvida de godkänner att deras historier används och analyseras i en kandidatuppsats. De använda domsluten är allmänna handlingar vilket innebär att deras samtycke inte nödvändigtvis behövs, men hade kanske varit mer etiskt försvarbart om deras godkännanden hade efterfrågats (Bryman 2018:175-178). Även ärendenumren från de olika instanserna står utskrivet i löpande text eftersom det är nödvändigt för tydlighetens skull, och anses etiskt försvarbart eftersom alla ärenden denna uppsats tar upp är offentliga handlingar. Samtliga analyserade handlingar är öppna för allmänheten och inga av de med sekretess har begärts ut för gäldenärens anonymitet och rätt till privatliv (Europakonventionen art. 8). Informationen som finns att tillgå vid efterfrågan av domsluten är namnen på gäldenären eftersom de är del av de offentliga handlingarna. Barnen förblir anonyma, inte bara för deras bästa utan även utifrån Europaparlamentets lag gällande GDPR (2016/679) vilket innebär en hög restriktivitet gällande känsliga uppgifter och är något personerna bakom studien respekterat och låtit vara.

Beslut om att analysera domslut 2013 och domslut 2021 fattades trots de ovan nämnda etiska övervägandena, utifrån uppfattningen om studiens nytta och att inkluderandet av domsluten kan bidra med ökad kunskap om barns rättigheter, vilket överväger eventuella integritetskränkningar i detta specifika fall. Annat beslut hade fattats om materialet varit sekretessbelagt. Huruvida något är sekretessbelagt regleras genom tryckfrihetsförordningen (SFS 1949:105). Tryckfrihetsförordningen innebär frihet för fritt meningsutbyte och dess allsidiga upplysning, samt att offentliggöra allmänna handlingar och lämna uppgifter i olika ämnen. Offentlighetsprincipen (uttrycks i Tryckfrihetsförordningen 2 kap) reglerar vilka handlingar som är offentliga och bestämmelsen gällande sekretess. Offentlighetsprincipen kommer till uttryck i Sveriges grundlag genom rätten till yttrandefrihet (Offentlighet och sekretesslag, OSL, SFS 2009:400). Majoriteten av sekretessstämplade dokument i svensk lag är antingen oavslutade fall eller de rörande barn (SFS 2009:400; Lindstedt 2019:254). Fokuset i denna uppsats är att analysera innehållet i berörda dokument och hur de olika instanserna förhåller sig till barnens bästa.

3.5.2 Etiska överväganden inom intervjun

Deltagarnas intressen ska först och främst skyddas för att inte tillföra någon fysisk, psykisk eller personlig skada, till följd av forskningen (Denscombe 2017:439). Denna uppsats inkluderar endast en övergripande intervju med en tjänsteman gällande praktiskt arbete med utmätningar och barnkonventionens nya tillämpning i svensk lagstiftning. Därmed har ingenting inskränkt intervjupersonen eller personliga händelser, utan rör enbart arbetsuppgifterna. Med grund i detta anses forskningsetikens första huvudprincip uppföljas (Denscombe 2017:438-440). Forskningsetikens andra princip går ut på att deltagandet ska vara frivilligt och baserat på informerat samtycke. Detta säkerställdes genom att intervjupersonen fick information gällande vad både forskningen och intervjun innehöll, intervjupersonen kunde därav göra ett förnuftigt beslut huruvida denne ville ställa upp eller inte baserat på vad intervjun innebar (Denscombe 2017:440). Inom denna studie ansågs det inte heller nödvändigt att utforma ett skriftligt samtyckesformulär då intervjupersonen återkopplat via telefon där intervjuämne och annan viktig information

framkommit explicit. Dessutom innehöll intervjun, vilket sades ovan, inte heller några personligt inskränkande detaljer utan hade avsikt att få ut information om hur processen gällande utmätning gick till, ur perspektivet från någon vars arbetsuppgifter består av att utmäta bostäder (Denscombe 2017:442).

Forskningsetikens tredje princip handlar om att forskares arbete ska vara öppet och ärligt med hänsyn till undersökningen, vilket inte innebar problem vid denna intervju eftersom intervjupersonen var helt informerad om vad intervjun skulle inkludera. Intervjupersonen hade även fått forskningens syfte beskrivet för sig vid tidigare telefonsamtal där planeringen av intervjun skedde (Denscombe 2017:443). Denne fick även möjlighet att läsa transkriberingen och uppsatsen i helhet, alternativt delarna där intervjun inkluderas, om önskat, vilket förmedlades innan intervjun påbörjades. Intervjupersonens personliga integritet säkerställdes utifrån hur intervjuguiden var utformad, eftersom inga personliga frågor ställdes. Utformningen var av icke-värderande karaktär och fokuserade på process och arbetserfarenheter, snarare än personliga detaljer.

Slutligen gäller att forskningen ska följa den nationella lagstiftningen, vilket är den fjärde och sista etiska principen (Denscombe 2017:445). Forskare står varken över eller utanför lagen. Med det sagt finns lagar gällande vad som är godtagbara forskningsprojekt, vilket i detta fall inte var ett problem då syftet var att intervjupersonen skulle beskriva arbetets helhet.

Ännu ett etiskt övervägande att ta hänsyn till är just inspelningen, där intervjupersonens samtycke är av högsta intresse. Om denne godkänner inspelning ska den spelas in på ett säkert sätt, helst med en diktafon för att förhindra kopior och dataintrång vilket riskerar att ske vid inspelning genom exempelvis mobiltelefon. Efter transkribering av inspelningen ska inspelningen raderas för att säkerställa anonymiteten och se till att det förblir så (Denscombe 2017:433-459). Samtycke till inspelning via mobiltelefon gavs av intervjupersonen. Även transkriberingen utgick från principen att säkerställa anonymitet i högsta möjliga utsträckning.

4 Teori

Nedan presenteras teorin, vilken ligger till grund för arbetet, och två teoretiska verktyg. De två teoretiska verktygen (gap problem och begreppet 'norming') fungerar likt en förlängning till huvudteorin, vilken är Lipskys teori om gräsrotsbyråkraters handlingsutrymme, för att öppna upp möjligheten till en djupare och mer ingående rättssociologisk analys. Masur och Posners (2019) begrepp norming, vilket presenteras under 2.5 Tidigare forskning, kommer användas i analysen för att ta vid där Lipskys teori inte längre kan förklara funna fenomen.

4.1 Gräsrotsbyråkrater

Michael Lipsky initierade 1980 ett numera allmänt vedertaget begrepp inom fältet, vilket kallas för *gräsrotsbyråkrater* (street-level bureaucrat på engelska). Gräsrotsbyråkrater har möjlighet att skapa skillnad, eftersom det är upp till gräsrotsbyråkraterna att i sin arbetsroll tolka lagen. Enligt Lipsky (2010) har de högre uppsatta i ledningen mindre diskretionär makt att ingripa på individnivå eftersom ledarna är mer granskade med anledning av att de är just ledare (Lipsky 2010:13). Däremot går motsatsen att argumentera i detta syfte, eftersom det i Sverige är i Högsta domstolen praxis skapas utifrån hur de dömer olika fall och därmed lägger riktlinjer för andra instanser (Lagrummet 2023).

Några kännetecken för gräsrotsbyråkrater är att de har direktkontakt med klienterna, vilket ger deras arbete mer utrymme för eget gottfinnande, exempelvis genom att behandla någon annorlunda med grund i en personlig relation (Lipsky, 2010:13). De har relativt låga resurser och är självständigt professionella (Lipsky 2010:14). Gräsrotsbyråkrater har behörighet att fatta beslut även om lagar och förordningar styr deras verksamhet, likt att de är skyldiga att utmäta ur lagens ståndpunkt men olika omständigheter hindrar detta. Problemet är att lagstiftningen lämnar tolkningsutrymme, vilket är var dilemman uppstår. Personliga åsikter om rätt eller fel kan utgöra en intressekonflikt, eftersom tjänstemännen inte nödvändigtvis delar organisationens mål och idéer. Lagarna är i grund och botten

uttryck för en politisk vilja vilken kanske inte delas av tjänstemännen. De högre uppsatta som besitter mer diskretionär makt kallas för system level bureaucracy, vilket definieras av personer som med hög effektivitet och utan interaktion med klienterna tar standardiserade, slutgiltiga beslut, exempelvis Högsta domstolen (Lipsky 2010:18-23)

Lipsky förklarar att ett vanligt kännetecken hos gräsrotsbyråkrater är att de kan tillämpa lagen utifrån hur de själva anser vara bäst för situationen, vilket leder till ett dilemma rörande vilka lagar som lämnar stort tolkningsutrymme (2010:14). Detta gör dock att varje fall ger en större möjlighet att anpassa arbetet specifikt utifrån det. Även om handlingsutrymme finns för tjänstemännen att följa får de göra vad de tror passar (Lipsky 2010:11). Lipsky menar även att det finns en viss social kontroll vilket gör att tjänstemännen inte kan agera hursomhelst inom arbetet. Gräsrotsbyråkrater slits mellan myndigheternas krav att förbättra effektiviteten och lyhördheten, medan medborgarna samtidigt pressar dem att förbättra effektiviteten hos myndigheterna (Lipsky 2010:18-23).

4.2 Gap problem

I följande uppsats kommer det gap problem som innebär en diskrepans mellan den formella lagen och lagar vilka individer följer i vardagen (Friis & Åström 2020:109; Banakar 2020:44) att användas som en form teoretiskt verktyg. Formellt kallas det för law in books, vilket är den kodifierade statsrätten med rättsregler som säger vad vi bör göra, och law in action, vilket är den rättsliga praxisen vilket är vad vi faktiskt gör (Friis & Åström 2020:109; Dahlstrand 2020:240). Trots detaljreglering inom ramlagstiftning skapas handlingsutrymme för tjänstemän där lagar inte följs exakt utan tillämpas på olika sätt i praktiken, vilket kan skapa dilemman. Ovan beskrivna kallas även för ett gap problem mellan rättspraxisen och den kodifierade statsrätten eftersom olika tolkningar kan uppstå beroende på vilken gräsrotsbyråkrat den rättsliga praxisen utförs av (Baier & Svensson 2009:145-148; Baier, Svensson & Nafstad 2018:87). Ett gap problem innebär en diskrepans mellan den kodifierade statsrätten (börat) och den rättsliga praxisen (varat), vilket innebär en skillnad mellan det skrivna i lagboken och hur de rättsliga institutionerna väljer att tillämpa lagarna, vilket i detta fall menar utmättningsbeslut (Dahlstrand 2020:240).

Gällande regeringsformen (2010:1408) och rätten till bostad finns inte så mycket handlingsutrymme eftersom det är ohållbart att låta någon bo gratis, men samtidigt bör ingen behöva stå på gatan utan hem. Därmed visas ett tydligt exempel på ett gap problem mellan den rättsliga praxisen och den kodifierade statsrätten (Friis & Åström 2020:109; Dahlstrand 2020:240).

5 Resultat

I följande avsnitt presenteras studiens resultat, vilket delas upp i två delar: resultatet från den analys som gjorts av domsluten, och resultatet från den genomförda intervjun. När begreppen 'utmätning' och 'utmätningprocessen' nämns syftas enbart till utmätning av bostad eftersom det är den typen av utmätning som undersökts.

5.1 Resultat analys av domslut

Innehållsanalysen av domslut 2013 visar att barnkonventionen, eller de berörda barnen, inte omnämns i samband med beslut om utmätning av bostad från KFM (832 33562-12/583). Tingsrätten har i domslut 2013 fått ett brev från gäldenären där de uppmärksammar att de har småbarn hemma (Å 2798-12:3). Tingsrätten nämner barnkonventionen ytligt men konventionen är ingenting som tas i beaktande eller diskuteras. De hänvisar till bristen på tillägg i utsökningsbalken vilket gör att de ändå kan utmätas eftersom inget som kan påverka fallet står i just utsökningsbalken (1981:774). Tingsrätten betonar även att barnkonventionen, vid tidpunkten, inte är lag men ska beaktas inom ramen för lagstiftning. Eftersom utsökningsbalken inte har några bestämmelser om vad som ska göras när barn finns i bostaden innebär det att tingsrätten inte kan ta barnkonventionen i beaktande. I hovrätten framkommer att ett av barnen har en sjukdom, dock inte vilken (ÖÄ 1182-13:2). Gäldenären hänvisar i sitt överklagande till barnkonventionen, men hovrätten menar att avgörandet inte har tolkningsutrymme nog för att inkludera konventionen (ÖÄ 1182-13:3). I Högsta domstolen framkommer ny information med tydliggörande om att även det andra barnet har speciella behov, och barnkonventionen tas för första gången i beaktande och inkluderas i avgörandet, vilket

lägger grund för ny praxis gällande utmätning av bostad där barn är hemmavarande (Ö 2656-13:2&5; NJA 2013).

Domslutet från 2021 är till synes väldigt likt domslutet från 2013, i och med att händelseförloppet är av samma karaktär. Innehållsanalysen visar att barnkonventionen nämns i KFM:s yttrande efter gäldenärens överklagande av utmäntingsbeslutet, där KFM hänvisar till bland annat handboken gällande utmätningar (Kronofogden 2023d; NJA 2013). Dock enbart på ett ytligt plan där det framgår att barnkonventionen ska beaktas (Dnr KFM 15235-2021:2). Vidare visar innehållsanalysen att tingsrätten i detta fall fått personliga brev från gäldenären gällande barnen i bostaden, där gäldenären själv nämner barnkonventionen, något tingsrätten däremot inte gör (Ä 2395-21:3). I hovrätten tas barnkonventionen och barnets bästa upp, men utmätningen anses ändå proportionerlig till skulden trots familjesituationen (ÖÄ 2415-21:4). Däremot tas barnkonventionen i beaktande i Högsta domstolen, med hänsyn till barnens bästa enligt artikel 3, och följer därmed den nya lagstiftningen. Vid övervägandet mellan barnens och borgenärens intresse anses utmätning inte försvarbart, och är därmed grundläggande för praxis inför kommande fall gällande utmätning av bostad där barn bor (Ö 4545-21:7-8 & 10).

5.2 Resultat intervju

Den genomförda intervjun bidrog med en djupare insyn i hur besluten i utmätningsprocessen hos KFM går till i praktiken, vilket utrymme barnkonventionen får i tagna beslut och i vilken utsträckning information om barn i bostaden ges. Inledningsvis uppmärksammades att begreppet 'försvarlighet' var ett återkommande ord. Intervjupersonen pekade på att de fattade besluten ofta utgår ifrån huruvida något är försvarbart eller inte, och menade vidare på att utmätning av bostad är ett område inom myndigheten vilket blivit svårare att navigera i takt med att rättspraxisen numera härstammar från Europa- och barnkonventionen (Skatteverket 2022). Idag finns fler bedömningar, vilka förväntas räknas in, än tidigare. En försvarlighetsbedömning ska göras på alla de områden vilka möjligt kan påverkas av en utmätning. Detta innefattar bland annat vilken mängd ekonomiskt överskott som kommer kunna gå till skulderna, vilka

familjemedlemmar bostaden består av och om gäldenären har andra tillgångar vilka kan utmätas först. Däremot görs ofta bedömningen att utmätning av andra tillgångar enbart skulle generera en större skada för gäldenären.

Gällande hur centralt barnens närvaro i den utmäta bostaden är, informerade intervjupersonen att barn i bostaden är något intervjupersonen tycker ska tas med i bedömningen, däremot är det inte sällan information om huruvida barn finns eller inte i bostaden uteblir. En diskrepans mellan KFM och gäldenären uppstår ofta när KFM inte får all information om familjesituationen. Vilket innebär att alla beslut KFM fattar endast tas med grund i den information gäldenären valt att delge med den eller de kronoinspektörer de har kontakt med.

[...] det är också något som diskuteras, hur kan vi få fram den här informationen, men har vi en gäldenär som inte vill ha kontakt med oss, för inspektörerna söker ju kontakt innan utmätning sker och så, men ja, lyckas de inte så får vi ju gå på det vi har och sen så får du ju bli så isåfall att de kommer in med det i efterhand. Då har vi [...] en möjlighet att själv rätta en utmätning, men det har vissa tidsfrister för det så det får inte gå för lång tid, så att skulle vi upptäcka då att nej, det här är ju helt liksom åt pepparn med tanke på vad dom nu kommer in med liksom så kan vi ju isåfall häva utmätningen själva, men annars får dom ju klaga då så får dom en prövning där.

Intervjupersonen menar att alla yttrande som skrivs till högre instanser ska inkludera information om barn i bostaden, om informationen existerar, för att se till att domstolarna ska vara medvetna om förekomsten av barn. Ytterligare ett återkommande tema under intervjun var påpekandet av avsaknaden av praxis att förhålla sig till. Dels poängterades avsaknaden av konkret praxis i förhållande till när beslut fattas om huruvida en löneutmätning är tillräckligt för att driva in skulderna, eller om en utmätning av bostaden även ska ske. Dels förekomsten av otydligheter om var gränser går, eftersom många aspekter inte prövats tidigare. Intervjupersonens åsikt var följande:

[...] därför är ju vi också lite ute och famlar [...] lite i nuläget, var gränserna går och [...] vill ju att det ska bli praxis så att vår roll är ju också lite att kolla var gränserna går [...], vi får ju göra den bedömningen vi kan göra [...], sen får man ju hoppas att den som är missnöjd [...] med

våra beslut om utmätning eller försäljning klagar så att det kommer upp [Högsta domstolen] [...] så det får avgöra.

Diskussionen om praxis uppkom även i frågor rörande barnkonventionen specifikt. De domslut denna uppsats berör togs upp under intervjun med anledning av de yttranden från tings- och hovrätten som nämner att tolkningsutrymme för barnkonventionen inte finns och att beslutet lämnas till Högsta domstolen. På frågan om vad intervjupersonen tror att detta beror på gavs följande svar:

Då är det väl det som gör att det blir svårt nu, när det fortfarande inte finns [...] någon, eller väldigt, väldigt lite praxis [...], att luta sig på. Man kan ju hoppas att det där kommer sätta sig [...] efter ett antal år eller så.

Angående hur närvarande barnkonventionen är i arbetet på KFM påvisar intervjun att det finns en markant skillnad i hur samtalet om barnkonventionen har förändrats sedan inkorporeringen i svensk lagstiftning. Bland annat har interna utbildningar förekommit på myndigheten. Även sedan domslut 2021 fastställdes i Högst domstolen har samtalet om konventionen fått större betydelse. Däremot menar intervjupersonen att den största skillnaden kom i samband med Europakonventionen 2015 och att barnkonventionen egentligen bara har adderat "ytterligare ett moment i bedömningen". På den fråga om kritik som riktats mot inkorporeringen av barnkonventionen i svensk lagstiftning och huruvida inkorporeringen av barnkonventionen har genererat ett krångligare arbete för KFM gavs följande svar:

[...] jag skulle ju inte vilja säga krångligare för då låter det som att det bara är något negativt [...], men det är ju, det gör det ju svårare för att det är ju ytterligare liksom en bedömning som ska göras och [...] det som [...] gör det svårt för oss är ju att vi ofta [...] har bristfälligt underlag, och vi kan inte hämta in det underlaget själva utan där är vi beroende av gäldenären. Så på så sätt gör det ju det svårare, [...] i övrigt så har jag väl ingen uppfattning om den kritiken så. [...] personligen så tycker jag ju att det såklart är bra att barnens rättigheter lyfts fram, kanske mer i processen. Sen om det är bäst sker genom då att man har gjort den till lag eller om det skett på något annat sätt, det, då är det som det är.

Intervjupersonen påpekade också att synpunkter på förutsägbarheten när en lagstiftning sker alltid kan uppstå. Med andra ord kan nya lagstiftningar vara svåra att på förhand förutspå hur de kommer fungera i praktiken.

Slutligen diskuterades också skyddet av barnfamiljer i en utmättningsprocess, där intervjupersonen uttryckte att det är en svår linje mellan vilket skydd en barnfamilj ska ha från att få sin bostad utmätt, kontra vilken påverkan det kan ha på familjer i långa loppet. Intervjupersonen menade att om skyddet för barnfamiljer blir alltför starkt, finns det också en risk att barnfamiljer riskerar att hamna utanför bostadsmarknaden helt och hållet. Om att hitta en sådan typ av balans sade intervjupersonen följande:

Man får dock komma ihåg att om det skyddet blir liksom alltför starkt, för jag vet jag hörde [...] något förslag nyligen att man inte ska tillåta att vräka barnfamiljer, [...] hur lätt kommer det vara för barnfamiljer att över huvud taget då kanske få ett hyreskontrakt. Eller om det handlar om att du inte till exempel får sälja en bostadsrätt eller fastighet exekutivt för barnen, [...] då kommer ju inte banker vilja låna ut pengar [...], för att säkerheten försämras då om man inte kan få igenom en exekutiv försäljning och så, så.. Det [...] gäller att hitta liksom en lagom nivå.

6 Analys

I följande analys kommer olika delar analyseras, initialt visas litteraturens första del vilken handlar om vad barnperspektivet är, förståelsen gällande begreppet och vilka problem det finns i tillämpandet av barnkonventionen i svensk lagstiftning. De båda analyserade domsluten visar en stor avsaknad av barnkonventionens närvaro. I domslut 2013 återfinns ingen hänvisning till barnkonventionen i varken beslutet om utmätning eller yttrandet efter inkommen överklagan från gäldenären (Dnr 832 33562-12/583). I KFM:s beslut om utmätning i domslut 2021 syns däremot en tydlig skillnad genom att barnkonventionen refereras till i KFM:s yttrande, efter gäldenärens överklagan (Dnr 15235-2021).

I domslut 2013 nämns barnkonventionen i både tings- och hovrätten men här framgår från de båda instanserna att även om de är medvetna om att barn finns i bostaden, saknas lagligt utrymme i utsökningsbalken (SFS 1981:774) för att kunna inkludera familjesituationen i

avgörandet (Å 2798-12; ÖÅ 1182-13). I domslut 2021, där hovrätten är första instans efter KFM att nämna barnkonventionen, klargörs att barnkonventionen inte är tillräckligt underlag för att häva beslutet om utmätning (ÖÅ 2415-21:3-4). Detta blir av intresse utifrån framförallt två aspekter; dels frågan om huruvida barnkonventionen är tillräckligt tydlig för att kunna tillämpas, dels om huruvida domstolarna väljer att förlita sig på föregående instansers beslut utan att sätta sig in i ärendet fullt ut.

Kjellbom och Lundberg (2018:43-44) menar att problem kan uppstå när flera lagrum ska tas i beaktande samtidigt, vilket blir ytterst tydligt i de analyserade domsluten. I domslut 2013 var barnkonventionen inte lagstiftad, men tingsrätten klargjorde ändå att målsättningen var att tillämpa barnkonventionen (Å 2798-12:5). Trots detta tas beslut om att den inte kan kombineras med utsökningsbalken, det vill säga att de valde att väga ett lagrum tyngre än ett annat. I domslut 2021 var barnkonventionen inkorporerad, men både tings- och hovrätten valde ändå att hävda att barnkonventionen inte var tillräcklig för att agera underlag i beslutet. Detta kan bero på att barnkonventionen, vilket nämnts tidigare, är en internationell konvention vilken placeras under kategorin 'lågskaliga kartor' där tolkningsutrymmet är stort på grund av en hög abstraktionsnivå (Kjellbom & Lundberg 2018:46). Barnkonventionens stora tolkningsutrymme knyter vidare an till Bergnehr (2019), Posner (2014), Wågby Gräfe (2022) och Lago och Elvstrand (2022), vilka alla har poängterat att barnkonventionen är svårtillämpad. Detta går att se i både domslut 2013 och 2021 där barnkonventionen nämns på ett vagt sätt. En medvetenhet av barnkonventionens existens finns alltså, och i vissa fall tyder också mycket på att rättstillämpare är medvetna om att den bör inkluderas, men det syns tydligt att de saknar vetskapen om hur tillvägagångssättet faktiskt bör gå till i praktiken. Vilken hänsyn som tas till barnkonventionen före respektive efter inkorporering i svensk lagstiftning är egentligen marginell. Den stora skillnaden är att när barnkonventionen väl nämns i domslut 2021, görs detta mer utförligt, vilket framförallt syns i yttrandet från KFM (Dnr 15235-2021:2). Även i Högsta domstolens slutgiltiga beslut i båda domarna syns en stor skillnad i vilket utrymme barnkonventionen får, trots att utfallet blir detsamma - att utmätningen hävs med hänvisning till bland annat barnkonventionen (Ö 4545-21:8-10).

Avsaknaden av en konkret beskrivning av vad ett barnperspektiv och närliggande begrepp innebär (Bergnehr 2019:50, 58-59) framkommer distinkt i både domslut 2013 och 2021. För det första existerar en nästintill total avsaknad av alla begrepp inom ramen för ett barnperspektiv, det vill säga exempelvis barns rättigheter, barns delaktighet och barns perspektiv. I domslut 2021 nämns barns bästa i Högsta domstolen, där de menar att om barnets bästa riskerar att påverkas av en utmätning så ska det normala innebära att det ekonomiska överskott efter utmätning ska uppgå i högre summor än vad som hade uppnåtts om enbart vuxna var med i bilden (Ö 4545-21:8). För det andra blir det tydligt att maktlösheten, vilken Lago och Elvstrand (2022:26) samt Bergnehr (2019:58-59) diskuterar även har betydelse i domsluten.

Optimalt för att säkerställa barns delaktighet i beslut rörande dem är att se på barn likt egna aktörer där vuxna och barn ska vara lika beroende av varandra, samt där barnens mognad inte ska vara avgörande för vilken roll de ska få lov att spela i olika beslut (Bergnehr 2019:50; Lago & Elvstrand 2022:27; Wågby Gräfe 2022:182). Inget av domsluten gör någon indikation på att barnen i de båda familjerna har beaktats likt egna aktörer, mer än på ett vagt plan där det nämns att barnen riskerar att påverkas negativt av en flytt, vilket även framgår inte är en tillräcklig anledning för varken tings- eller hovrätt (Ä 2798-12; ÖÄ 1182-13; ÖÄ 2415-21). Detta innebär sedermera att artikel tolv i barnkonventionen (UNICEF 2023b), vilken nämns som central av Posner (2014:36), Wågby Gräfe (2022:177-178), Lago och Elvstrand (2022:25) samt Bergnehr (2019:54) inte tas i beaktande. I domslut 2021 nämns barnen inte överhuvudtaget i tingsrätten (Ä 2395-21). Slutligen innebär detta att instanserna under Högsta domstolen väljer att bortse från barnkonventionen och de bestämmelser om att alltid inkludera barnets bästa i varje beslut rörande barn.

Gräsrotsbyråkrater har, enligt Lipsky (2010:13), ett eget handlingsutrymme för att kunna tolka lagen. I detta fall är gräsrotsbyråkraterna kronofogdar och kronoinspektörer eftersom det är de som fattar utmätningens beslut. Däremot går det också att tala om ett "icke-handlingsutrymme", eftersom kronofogdarna endast efterföljer den nuvarande befintliga praxisen, och praxisen kommer endast från avgöranden i Högsta domstolen.

Praxisen lägger sedan riktlinjer för samtliga instanser, däribland kronofogdar, vilket innebär att de inte har handlingsutrymme nog att ta egna beslut och tolka de befintliga lagarna annat än hur Högsta domstolen skrivit praxis (Lagrummet 2023).

Eftersom den intervjuade kronofogden tydligt yttrade ett flertal gånger att KFM ser positivt på att beslut överklagas, av just anledningen att få mer praxis att utgå från, innebär det att gräsrotsbyråkraterna i dessa fall upplever att de har händerna bundna och inte kan ta ut svängarna i situationerna förrän ett flertal fall gått till Högsta domstolen. Om fler fall gick till Högsta domstolen skulle mer praxis kunna skapas för kronofogdarna att utgå ifrån, vilket skulle kunna bidra till förmågan att fatta mer grundade beslut och ta hänsyn till gäldenärens situation i större utsträckning. Viktigt att poängtera här blir var gränsen för vilka som anses vara gräsrotsbyråkrater går. Gräsrotsbyråkraterna i detta fallet syftar, som nämnt, till kronofogdarna och kronoinspektörerna, vilket är de som väntas ta besluten men också är de som sitter med händerna bundna. De vill se att mer praxis skapas från Högsta domstolen. Däremot går det att argumentera att domstolarna inte kan anses tillhöra gräsrotsbyråkraterna eftersom de inte har kontakt med gäldenärerna i samma utsträckning som KFM (Lipsky 2010:18-23). Domstolarna har även mer handlingsutrymme, men det innebär inte att de alltid använder sitt utrymme fullt ut, utan istället applicerar norming (Masur & Posner 2019:1393 & 1396) i sitt beslutsfattande. Hur applicerandet av norming har påverkat de analyserade domsluten både positivt och negativt diskuteras ytterligare i nästkommande stycke.

Masur och Posners (2019) norming blir också av intresse att se på utifrån hur arbetet med praxis fungerar. Författarna nämner rättssalar likt en arena där norming ofta förekommer, vilket går att koppla till de analyserade domsluten. Masur och Posner (2019:1424-1425) flaggar för risken att norming appliceras när grunden för rättstillämpare att stå på är väldigt liten. Det vill säga att fall inom samma lagrum inte existerar i den utsträckning som hade önskats för att kunna fatta rätt beslut, vilket kan leda till att rättstillämpare inte har en tydlig rättslig praxis att följa utan istället följer tidigare fattade beslut utan att reflektera (2019:1424-1425). Även faktumet att barnkonventionen placeras under kategorin 'lågskaliga kartor' kan påverka hur norming applicerats i de analyserade domsluten

(Kjellbom & Lundberg 2018:46). Barnkonventionens höga abstraktionsnivå är en möjlig förklaring till att båda gäldenärernas ärenden har gått hela vägen upp till Högsta domstolen. Det framgår tydligt att samtliga instanser, upp till Högsta domstolen, valt att följa tidigare instans beslut utan att reflektera över vad beslutet innebär. Viktigt tillägg är dock att även i Högsta domstolen kan norming identifieras, trots att domstolen dömer till barnens fördel, följer Högsta domstolen i domslut 2021 ändå en form av norming, där de väljer att se på den praxis som skapats sedan tidigare (NJA 2013) och sedan följa samma linje med hänvisning till hur beslut har fattats sedan tidigare, snarare än att göra en självständig bedömning. Norming behöver alltså inte innebära något negativt, utan är snarare ett fenomen vilket är svårt att komma ifrån när intern praxis skapas. Norming blir därför negativt när det används likt en genväg av rättstillämpare, genom att exempelvis inte se till yttre faktorer, men visar också på en positiv effekt utifrån ett barnrättsperspektiv i förhållande till domslut 2021 (Masur & Posner 2019:1393, 1396 & 1428).

Det finns en diskrepans mellan law in books och law in action, vilket kallas för ett gap problem, eftersom ett mellanrum med tolkningsutrymme uppstår som försvårar arbetet för gräsrotsbyråkraterna (Friis & Åström 2020:109; Banakar 2020:44; Dahlstrand 2020:240). Tidigare har nämnts att KFM inte nödvändigtvis får tillgång till alla relevanta uppgifter från gäldenären eftersom det är upp till gäldenären att dela med sig eller ej. Istället går informationen gällande gäldenärens familjesituation och barn i bostaden direkt till tingsrätten snarare än till KFM (Dnr 832 33562-12/583). Informationsbristen till KFM innebär svårigheter för myndigheten att fatta välgrundade beslut eftersom de inte har all fakta från start, vilket försvåras ytterligare av att gäldenären inte har skyldighet att dela med sig av personlig information till KFM. Avsaknaden av personlig information innebär att de inte kan ta det personliga i åtanke och beaktande när beslut om utmätning av bostad tas, vilket istället leder till överklagande från gäldenären. Det är upp till gäldenären att välja när och om den delar med sig av personligt försvårande omständigheter, vilket innebär att KFM inte alltid får en chans att ta hänsyn till det. I rubrik 2.4 Domslut 2013 och Domslut 2021 visas att mer information gällande familjesituationer dykt upp ju högre instanser domsluten dras upp till. Detta visar att gäldenären känner att det gynnar denne att dela med sig mer av sin familjesituation. Hade en informationsplikt till KFM funnits så de hade

fått reda på informationen redan från början hade en utmätning av deras bostad kunna förhindras och inte behöva genomgå den rättsliga processen upp till Högsta domstolen. Huruvida utmättningsbeslutet hävdades på grund av barnens funktionsvariationer eller med grund i barnkonventionen och barnens rätt till bostad är inte klarlagt.

Intervjupersonen berättar om bristen av information gällande barnen vid en utmätning, medan Högsta domstolen samtidigt i domslut 2021 skrivit att KFM från början bör göra en bättre överläggning och där ta hänsyn till barnen, vilket är svårt om inte gäldenären frivilligt bidrar med information om familjesituationen (Ö 4545-21). Viktigt att tillägga är dock att det inte framgår i intervjun i vilken utsträckning KFM försöker begära ut information om barn i bostaden av gäldenären, men att KFM är medvetna om ansvaret att meddela förekomsten av barn i bostad till domstolarna. På vilket sätt informationen begärs ut framkommer därmed inte.

Barn, vilket inräknas i personliga omständigheter, leder vidare till barnkonventionen och normen om barnets bästa, eftersom barnets bästa (artikel 3: UNICEF 2023b) innebär att barn ska ha en trygg plats att bo på. En utmätning av bostad innebär att denna trygga plats tas ifrån barnen, vilket gör att en av de grundläggande artiklarna i barnkonventionen inte kan efterlevas. Att hemmet är en trygg punkt är även något Collins et al. (2018:21-22) påpekar, genom att betona vikten av hemmet som en trygghet för barnen som lever i familjerna. Med det sagt kan en konfliktlinje identifieras. Eftersom barnfamiljer inte automatiskt frias från sina skulder för att de har barn, men att barnen kan fungera likt en förmildrande omständighet, genom att återigen se till barnets bästa (artikel 3.1: UNICEF 2023b) och hur barnets bästa inte tas i beaktande vid en utmätning utifrån Collins et al. (2018:17). Författarna påpekar bland annat att barn, vilka lever i ett hem som blir utmätt, riskerar att få sin skolgång påverkad på ett negativt sätt (Collins et al 2018:17), vilket alltså inte går i linje med barnets bästa och därav kan anses vara en förmildrande omständighet som leder upp till att familjen får bo kvar. Skyddet från att utmätas om gäldenären har barn är något även den intervjuade kronofogden påpekade (se 5.2 Resultat intervju). Under intervjun framkommer det att KFM är medvetna om problematiken gällande utmätning av bostäder när barn bor där, men att det samtidigt är en väldigt svår fråga med många

omständigheter och stort tolkningsutrymme. Vidare tyder även svaret på att frågan om utmätning av bostad kontra barnets rätt till trygghet diskuteras, och en diskussion innebär en medvetenhet om problematiken och möjlighet till förändring. Collins och Berg (2019:1834) visar att barn i en utmätningsprocess uppvisat mer utåtagerande beteende och negativa känslor gällande att de känner sig som en ekonomisk börda för sina föräldrar och därmed förvärrar eller bidrar till deras finansiella problem. Barnens rätt till trygghet innefattar även att barn hade påverkats negativt i hög grad av att tvingas byta skola till följd av att föräldrarna inte har råd att behålla bostaden, vilket kan påverka skolgången negativt (Collins et al. 2018:17).

Inom båda fallen finns barn från småorter i Sverige, där gäldenärernas skulder blivit för höga för att endast kunna utmätas med lön. Dessutom blir det väldigt låg vinst för båda familjerna när utmätningen är färdig, vilket innebär väldigt lite pengar över till dem när skulderna betalats tillbaka. I båda fallen är barnen drabbade av vad föräldrarna orsakat (Collins et al. 2018:21-22; Collins & Berg 2019:1833), och båda har gått till Högsta domstolen (Ö 2656-13; Ö 4545-21). I båda fallen har överklagan till Högsta domstolen gjorts, vilka sedan dömer å gäldenärernas vägnar och låter dem behålla bostaden, något varken tings- eller hovrätt gjort (Ä 2798-12; Ä 2395-21; ÖÄ 1182-13; ÖÄ 2415-21). Den största skillnaden mellan de till synes väldigt lika fallen är att den ena skedde 2013, innan barnkonventionen blev svensk lag, och den andra 2021, vilket är efter barnkonventionen blivit svensk lag.

Slutligen syns att Högsta domstolen är den första instansen att ta hänsyn till barnen och barnkonventionen, för att vidare anse barnen vara en förmildrande omständighet, något varken tings- eller hovrätt har gjort. Regeringens proposition (2017/18:186), vilken uttrycker att syftet med inkorporeringen var att stärka kunskapen om barns rättigheter (Socialdepartementet 2018:109-111), har alltså inte uppnåtts inom de instanser som analyseras i denna uppsats. Barnperspektivet har förvisso fått ett något större utrymme i domslut 2021, sett till *hur* utvecklat barnkonventionen beskrivs, *när* den väl beskrivs. Däremot syns inte en tillräcklig skillnad mellan domslut 2013 och domslut 2021, sett utifrån propositionens mål (Socialdepartementet 2018:109-111). Anledningen till

avsaknaden av markanta skillnader före respektive efter inkorporering i svensk lagstiftning kan bero på att implementeringsarbete fortfarande kan anses vara nytt, och, som nämnt tidigare, avsaknaden av tidigare praxis. Dock går det att ifrågasätta hur lång tid implementeringsarbetet får lov att ta, på barnens bekostnad.

7 Slutsatser

Ett viktigt resultat i denna uppsats är att det saknas praxis gällande utmätning av bostad där barn är hemmavarande efter att barnkonventionen blev till svensk lag. Faktumet att barnkonventionen är otydlig och skapar en stor gråzon innebär att gräsrotsbyråkraterna får en tuffare arbetsuppgift eftersom de förväntas tolka lagen för att därefter applicera den i olika situationer. I och med att barnkonventionen blev svensk lag 2020 är det få fall där barnkonventionen är inkluderad i fall av utmätning, vilka gått till Högsta domstolen. För att gräsrotsbyråkraterna, i detta fall kronofogdar, ska få tydligare ramverk och därmed kunna fatta mer grundade beslut behövs mer praxis, vilket tar tid eftersom praxis endast skapas från Högsta domstolen och alla fall leder inte dit. Utmätning av bostad med hemmavarande barn är inte ett alltför vanligt fall vilket gör att praxis tar tid att skapa. Extra intressant här blir också att regeringens proposition, vilken låg till grund för inkorporeringen, hade som huvudsakligt argument att inkorporering av barnkonventionen skulle bidra med tydligare riktlinjer för rättstillämpare, vilket analysen tyder på inte har uppnåtts. Anledningen till det nuvarande misslyckandet skulle kunna bero på faktumet att domstolarna har stort tolkningsutrymme där de har rätt att använda sig av dels den juridiska tolkningen, dels den sociala verkligheten, vilket är ett tydligt exempel på ett existerande gap problem.

Under uppsatsens gång har metodologiska överväganden tagits och förbättringspotential identifierats. Ett metodologiskt övervägande som togs var att inte ha en pilotstudie, det vill säga testa frågorna på någon innan de ställdes till intervjupersonen. Anledningen till detta var att intervjun kom snabbt inpå och att frågorna hade lästs igenom av bekanta samt godkänts av handledaren. Då frågorna var av semistrukturerad karaktär (Bryman 2018:260), vars syfte var att få bakgrundsinformation och inte några specifika svar mer än hur just utmätningar fungerar, ansågs det metodologiskt försvarbart att inte ha en

pilotstudie innan den riktiga intervjun (Bryman 2018:332). Ytterligare en punkt att ta upp gällande metodologiska överväganden är att det kan finnas en risk för att uppsatsen blivit någorlunda partisk å KFM:s vägnar eftersom den enda intervjupersonen var en kronofogde från KFM, medan inga domstolar intervjuats. Uppsatsen har inte blivit partisk med anledning till det, men det ansågs inte heller av relevans att intervjua domstolar då det var just bakgrundsinformation gällande KFM som behövdes till uppsatsen. Information om domstolar gick att tillgodose utan intervjuer.

Under uppsatsens skrivande upptäcktes att utredningsskyldigheten som myndigheter har lagts över till privatpersoner istället för KFM. En möjlig anledning till att det lagts över på privatpersoner kan vara att det är tuffare för kronoinspektörer mentalt att utmäta bostäder där barn bor, vilket gör att de inte frågar och därmed inte får information om att det finns barn i hushållet. Gälldenären har inget tvång att dela med sig av personlig information till kronoinspektörerna, och om de inte frågar har de inte heller möjlighet att ta hänsyn till familjesituationen. KFM argumenterar för att mer praxis behöver finnas för att utöka deras handlingsutrymme och därmed kunna ta mer grundade beslut. Med grund i KFM:s efterfrågan av praxis från Högsta domstolen och Högsta domstolens press på KFM att ta mer grundade beslut blir det därför tydligt att det finns en gråzon av otydligheter om vem ansvaret egentligen ligger på.

Fortsättningsvis syns en tydlig trend där KFM önskar mer information, och Högsta domstolen även de säger att barn är något KFM borde ta hänsyn till, men det hade behövt innebära att mer utrymme skapas för informationsdelning till KFM. I dagsläget får KFM endast ta del av den information gälldenären väljer att dela med sig av, men i fall rörande utmätning av bostad där gälldenären har barn kan ett förslag vara att de måste förse KFM med sin familjesituation för att de ska kunna ta fler grundade beslut. Mer auktoritet tillägnas KFM på det sätt att de har rätt att begära ut, alternativt ett informationskrav gällande familjesituation från gälldenären, för att därefter kunna ta mer grundade beslut utan att dra in domstolar. Det hade förenklats det för både gälldenärer som får ett rättvisare svar snabbare, och borgenärer som får ut sina pengar i någon form snabbare. Utöver det

gynnas domstolens olika instanser eftersom de inte behöver ta på sig fall som hade kunnat lösas enklare om KFM endast hade haft informationen i ett tidigare skede.

Sammanfattningsvis har alltså uppsatsens frågeställning 1 gällande skillnaden på barnkonventionens betydelse vid utmätningar besvarats på följande sätt: Sedan inkorporeringen av barnkonventionen i svensk lagstiftning har KFM vidtagit interna åtgärder vilka bland annat innefattar utbildningar och framtagandet av fler riktlinjer i deras handbok. Däremot går det inte i den genomförda studien att kartlägga en större skillnad på utmätningsbeslut som fattades före kontra efter barnkonventionen inkorporerades i svensk lagstiftning. I de analyserade domsluten syns heller ingen skillnad i vilken betydelse barnkonventionen har spelat i utmätningsbeslut där det finns hemmavarande barn. Frågeställningens första underfråga, 1.1 gällande hur rättsliga praxis påverkas vid utmätning när det finns barn i bostaden, har besvarats på följande sätt: Domslut 2013 genererade ny rättslig praxis, vilken sedan refererades till i domslut 2021. På så sätt har rättslig praxis påverkats vid utmätning av bostad när det finns barn i bostaden, däremot är också den enda påverkan som syns, just den i Högsta domstolen. Lagrum vägs mellan varandra även i domslut 2021, när barnkonventionen är lagstiftad, vilket tyder på att rättslig praxis inte har påverkats i den utsträckning som hade varit önskvärd i fallet. Avslutningsvis har frågeställningens andra underfråga, 1.2 vilken berör på vilket sätt redan etablerade normer påverkar hur rättstillämpare använder sitt handlingsutrymme i beslut rörande barn, besvarats på följande sätt: Där rättstillämpare slutar ses på som gräsrotsbyråkrater, tar norming vid och påverkar hur arbetet med beslutsfattning går till. Detta innebär att det ständigt finns etablerade normer, både på gräsrotsbyråkraternas nivå och i de högre instanserna. Slutsatsen som dragits genom att applicera begreppet norming tyder dock på att redan etablerade normer inte enbart behöver innebära att negativa beslut fattades. Redan etablerade normer som påverkar handlingsutrymmet kan även innebära positiva konsekvenser för gäldenärer med barn som riskerar att få sin bostad utmätt genom att de exempelvis får behålla bostaden och därmed säkerställa barnens trygghet.

7.1 Framtida studier

I skrivande stund existerar enbart ett fall som nått Högsta domstolen sedan inkorporeringen av barnkonventionen i svensk lagstiftning, vilket är domslut 2021 som analyserats i uppsatsen. Därav hade det varit av intresse att jämföra hur olika fall inkluderat barnkonventionen i en större utsträckning än vad som genomförts här. I nuläget är ett arbete av den typen inte genomförbart, men det skulle kunna ske när Högsta domstolen fått fler fall som mer praxis kan bildas genom. Framtida studier inom ämnet hade även kunnat bidra till vidare forskning på barnperspektivet utifrån en civilrättslig dimension.

Ytterligare ett perspektiv som dök upp under uppsatsen var gräsrotsbyråkraternas uppgift att väga lagrum mot varandra. Kjellbom och Lundberg visade att de var tvungna att väga barnkonventionen mot utsökningsbalken, vilket inte bör behöva hända och är definitivt inte rimligt att lämna upp till gräsrotsbyråkraterna. När det kommer till att väga lagrum mot varandra bör det finnas praxis från Högsta domstolen för att underlätta för gräsrotsbyråkraterna att ta mer grundade beslut. En sådan process tar dessvärre tid och kan inte skyndas på eftersom fall inom samma lagrum inte nödvändigtvis behöver se likadana ut, vilket innebär att fallen kan behöva hanteras olika. För att skapa en stabil grund krävs det alltså att tillräckligt många når Högsta domstolen, vilka tillsammans kan skapa tydlig praxis för rättstillämpare. Mer praxis hade kunnat innebära en lättare väg för gäldenären med mer tydlighet och snabbare svar samt mindre arbetsbörda för högre instanser. Den mindre arbetsbördan hade kommit utifrån att fall likt dessa inte hade behövt gå hela vägen för att skapa praxis utan istället ge den första instansen, KFM, större handlingsutrymme och kunna ta beslut utifrån helhetssituationen och inte bara utifrån skuldnivån som förefaller vara det utslagsgivande. Med anledning av denna gråzon ser personerna bakom studien även positivt på framtida forskning som undersöker vilka andra lagrum som eventuellt vägs mot barnkonventionen och vilken direkt inverkan det kan ha på barn som faller offer för beslut de inte själva kan påverka.

Källförteckning

Artiklar

Bergnehr, Disa (2019) Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap - en begreppsdiskussion. *Nordisk tidsskrift för pedagogikk och kritikk*. Vol. 5, ss. 49-61. DOI: [10.23865/ntpk.v5.1373](https://doi.org/10.23865/ntpk.v5.1373)

Collins, Cyleste C., Anthony, Elizabeth, Taylor, Debbie & Rothstein, David (2018) Family, identity, and the american dream: service providers' perspectives on families' experiences with foreclosure. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*. Vol. 99, no. 1. ss. 16-28. DOI: <https://doi.org/10.1177/1044389418756869>

Collins, Cyleste C. & Berg, Kristen.A. (2019) Losing a Little Part of Yourself: Families' Experiences With Foreclosure. *Journal of Family Issues*. Vol. 40, no. 13. Ss. 1832-1859. DOI: <https://doi.org/10.1177/0192513X19848795>

Kjellbom, Pia & Lundberg, Anna (2018) Olika rättsliga rum för en skälig levnadsnivå?: En rättskartografisk analys av SoL och LMA i domstolspraktiken. *Nordisk socialrättslig tidskrift*. Vol. 2018, nr 17-18, ss. 39-71.

Klein, Barbro (1990). Transkribering är en analytisk akt. *RIG*, 73(2), ss. 41-66. Stockholm: Nordstedts Tryckeri.

Lago, Lina & Elvstrand, Helene (2022) Lyssna, höra, agera: etiska och metodologiska implikationer av att lyssna på barn i utvecklingsforskning. *Barn. Forskning om barn og barndom i norden*. Vol. 40, No. 3, 2022, pp. 24–39. DOI: <https://doi.org/10.23865/barn.v40.5070>

Masur, Jonathan & Posner, Eric A. (2019) Norming in Administrative Law. *Chicago Unbound*. Vol. 68:1383-2019. Ss. 1384-1431.

Wågby Gräfe, Angelica (2022) Den sociala meningen med barns delaktighet i vårdnads-, boende- och umgängesprocesser. *Sociologisk forskning*. Vål 59, n0. 1-2, ss. 177.202. DOI: <https://doi.org/10.37062/sf.59.23212>

Beslut

Kronofogdemyndigheten

Kronofogden Juristsektion Syd dom 2012-11-20 i mål nr 832 33562-12/583

Kronofogden Juristsektion Sydost dom 2021-06-23 i mål nr KFM 15235-2021

Tingsrätterna

Kristianstads tingsrätt dom 2013-02-15 i mål nr Ä 2798-12

Kalmar tingsrätt dom 2021-07-05 i mål nr Ä 2395-21

Hovrätterna

Hovrätten över skåne och blekinge dom 2013-05-17 i mål nr ÖÄ 1182-13

Göta Hovrätt dom 2021-07-12 i mål nr ÖÄ 2415-21

Högsta domstolen

Högsta domstolen dom 2013-12-27 i mål nr Ö 2656-13

Högsta domstolen dom 2012-12-15 i mål nr Ö 4545-21

Litteratur

Baier, Matthias, Nafstad, Ida & Svensson, Måns (2018) *Om rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Baier, Matthias & Svensson, Måns (2009) *Om normer*. Lund: Studentlitteratur.

Banakar, Reza (2020) Om rättssociologisk forskningsdesign. Nafstad, Ida. & Schoultz, Isabel. (2020) *Om rättssociologisk tillämpning*. Ss. 29-50. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.

Dahlstrand, Karl (2020) Om "kodifierad statsrätt". I: Nafstad, Ida & Schoultz, Isabel (2020) *Om rättssociologisk tillämpning*. Ss. 225-245. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, Martyn (2017) *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Lars Torsten & Wiedersheim-Paul, Finn (2018) *Att utreda forska och rapportera*. Stockholm: Liber AB.

Friis, Eva & Åström, Karsten (2020) The gap problem. I: Nafstad, Ida. & Schoultz, Isabel. *Om rättssociologisk tillämpning*. Ss.107-121. Lund: Studentlitteratur.

Gustafsson, Kristian (2019) Barnen, hemmet och konventionen. I: Ponnert, Lisa, Sonander, Anna *Perspektiv på barnkonventionen*, ss.83-103. Lund: Studentlitteratur.

Lindstedt, Inger (2019) *Forskningens hantverk*. Lund: Studentlitteratur.

Lipsky, Michael (2010) *Street-level bureaucracy - dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

Nafstad, Ida & Schoultz, Isabel (2020) *Om rättssociologisk tillämpning*. Lund: Studentlitteratur.

Ponnert, Lisa & Sonander, Anna (2019). *Perspektiv på barnkonventionen*. Lund: Studentlitteratur.

Posner, Eric A (2014). *The twilight of human rights law*. Oxford: Oxford University Press.

Hemsidor

Barnombudsmannen (2021) *Tolkning av barnkonventionen*.

<https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/tolkning-av-barnkonventionen/rattspraxis-gallande-barnkonventionen/ny-dom-om-hansyn-till-barnets-basta-vid-utmatning-av-fastighet/#:~:text=Enligt%20uts%C3%B6kningsbalken%20och%20praxis%20of%C3%A5r,tillf%C3%B6rs%C4%kras%20ett%20barn%20enligt%20barnkonventionen.>

[hämtad 2023-04-03]

Hammarberg, Thomas (2023) Barnkonventionens bärande idé: I barnets intresse. I: Regeringen (2023) *Barnets bästa - en antologi* (2023) ss.7-23.
<https://www.regeringen.se/contentassets/5e7992b6793841ec9ed763055e88554c/bilaga-till-huvudbetankande-del-1-barnets-basta---en-antologi> [hämtad 2023-03-23]

Kronofogden (2023a) *Ordlista* <https://kronofogden.se/verktygslankar/ordlista#sv> [hämtad 2023-03-26]

Kronofogden (2023b) <https://kronofogden.se/om-kronofogden> [hämtad 2023-03-17]

Kronofogden (2023c) *Utmäta lön eller egendom.*
<https://kronofogden.se/nagon-har-ett-krav-mot-dig/kravet-ar-faststallt---du-ska-betala-eller-gora-nagot/du-foretaget-kan-inte-betala/utmata-lon-eller-egendom> [hämtad 2023-03-17]

Lagrummet (2023) <https://lagrummet.se/lagrummet/rattsinformation/rattspraxis> [hämtad 2023-04-20]

PWC (i.å.) *Vad är GDPR (dataskyddsförordningen)?* <https://www.pwc.se/gdpr> [hämtad 2023-04-05]

Rädda barnen (2023) *Hela barnkonventionen.*
<https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/skolmaterial/barnkonventionen/hela-barnkonventionen/> [hämtad 2023-03-27]

Skatteverket (2023) *Kronofogden.*
<https://www.skatteverket.se/sokalias/kronofogden.4.65fc817e1077c25b83280004127.html> [hämtad 2023-03-27]

Skatteverket (2022) *Rättsvägledning.*
<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.1/322282.html> [hämtad 2023-04-28]

Språkkonsulterna (2007) *Läsning - en komplicerad process.*
<https://sprakkonsulterna.se/lasning-en-komplicerad-process/> [hämtad 2023-04-05]

UNICEF (2023a) *Vad menas med inkorporering och transformering?*

<https://beta.unicef.se/fragor-och-svar/vad-menas-med-inkorporering-och-transformering>

[hämtad 2023-03-20]

UNICEF (2023b) *Barnkonventionen* <https://beta.unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

[hämtad 2023-04-10]

UNICEF (2023c) *Barnkonventionen* <https://beta.unicef.se/barnkonventionen> [hämtad

2023-04-10]

Åklagarmyndigheten (U.Å.). *Civilrätt*. <https://www.aklagare.se/ordlista/c/civilratt/>

[hämtad 2023-05-26]

Lagar och offentligt tryck

Barnrättighetsutredningen (2013) *Barnkonventionen blir svensk lag* (SOU 2016:19). Regeringskansliet.

Barnrättsutredningen (2013) (S 2013:08). Socialdepartementet.

Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om dataskydd (Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (OJ L 119, 4.5) (*GDPR General Data Protection Regulation*)

[https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvk6yhcbpeywk_j9vvik7m1c3gyxp/vk3t7p3lbczq#:~:text=Regulation%20\(EU\)%202016%2F679%20of%20the%20European%20Parliament%20and,\(OJ%20L%20119%2C%204.5](https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvk6yhcbpeywk_j9vvik7m1c3gyxp/vk3t7p3lbczq#:~:text=Regulation%20(EU)%202016%2F679%20of%20the%20European%20Parliament%20and,(OJ%20L%20119%2C%204.5).

NJA 1989 s.409. Högsta domstolen dom 1989-07-04 i mål nr Ö 906-88

NJA 2013 s.1241. Högsta domstolen dom 2013-12-27 i mål nr Ö 2656-13

Riksdagen kommittedirektiv 2004:51 europakonventionen artikel 8

SFS 2009:400. *Offentlighets- och sekretesslag*. Justitiedepartementet.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Socialdepartementet.

SFS 1949:105. *Tryckfrihetsförordning*. Justitiedepartementet.

SFS 1981:774. *Utsökningsbalken*. Justitiedepartementet.

Socialdepartementet (2018) *Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. (Regeringens proposition 2017/18:186). Regeringskansliet.

Nedladdningar

Barnombudsmannen (2021) *Alla tar ju inte ansvar*.

<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/alla-tar-ju-in-te-ansvar.pdf>

Kronofogden (2023d) *Handbok Utmätning*

<https://kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e6e474b/1673245414414/Handboken%20Utm%C3%A4tning.pdf>

Socialstyrelsen (2012a) *Om implementering*.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2012-6-12.pdf>